

Сватання на Гончарівці

Григорій Квітка-Основ'яненко

Малороссийская опера в трех действиях

ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА:

Прокіп Шкурт — обыватель из-за Лопани.

Одарка — жена его.

Уляна — дочь их.

Олексій — помещичий крестьянин.

Павло Кандзюба — обыватель из-за Харькова.

Стецько — сын его.

Осип Скорик — отставной солдат.

Тымиш — обыватель из Заиковки.

Девки, подруги Уляны.

Действие в городе, на Гончаровке.

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

Улица на Гончаровке. Вдали видна Холодная гора.

ЯВЛЕНИЕ ПЕРВОЕ

Прокіп (в расхмель, выходит из своего двора без пояса и шапки, свиту несет на плече и поет).

Спить жінка, не чує,

Що мужик її мандрує.

Спи, жінко, спи!

Я тим часом одягнуся.

Та на вольну заберуся,

А ти, жінко, спи!

Хоч немає ні алтина,

Відвічатиме свитина,

А ти, жінко, спи!

Як заставлю я свитину,

То і вип'ю четвертину,

А ти, жінко, спи!

О, та мудра ж і сивуха!

А ти, жінко, псяюха,

Спи кріпко, спи!

Як уволю я нап'юся,

Чорта й жінки не боюся, —

Нехай вона спить!

(Крадется через театр).

Одарка (выходит из избы, не выходя со двора). А куди-то вже потяг, йолопе? Чи

то вп'ять на вольну? Вернися лишень сюди!

П р о к і п (с неудовольствием, в сторону). От чортова доглядачка! Таки і вздріла! (Кричит ей с досадою). Чого там вертатися? Ніколи!

О д а р к а. Яке там ніколи припало? Вернися, бузовіре! (Он ее не слушает, она ему грозит кулаками). Вернись, кажу тобі, вернись! Чи хоч, щоб за патли вп'ять притягла? (Он хочет идти; она, разозлясь, выбегает из-за ворот и кричит). Вернись, вернись, вернись!

П р о к і п (с досадою возвращается). Т'адже і вернувсь! Ну, чого там так пильно припало?

О д а р к а. А кажи, куди було помандрував?

П р о к і п (все с сердцем). Та де тобі помандрував? Тільки хотів було йти до шевця, щоб чобіт залатав.

О д а р к а. Яке тепер латання? Неділенька свята; забув еси, католиче? Чи з глузду спився? Ще добрі люди і з церков не повиходили, а ти вже і на вольну швандяв! Знаю я тебе! оце було б так, як позавчора: п'ятінка свята, люди ні рісочки у рот не беруть, а він на вольній, та так впився, що не зміг і додому дійти. Ввалився у провалля оттам на Холодній горі та й спав цілу ніч. Ще то навдивовижу, як тебе москалі не обідрали? Чи то ж не стид та й не сором? Гай, гай! Побила мене лиха година та нещаслива! Занапастила я свою головоньку з таким п'яницею! Тільки б йому по вольним і шляться!..

П р о к і п. Оттак пак! А чому вольну зробили далеко? Постановили б її ось тут, на нашій вулиці, так би я випив та й додому потрапив би, а то біда! Ідеш, ідеш, поки до тієї вольної дійдеш!

О д а р к а. А, дурний та божевільний! А про те не кажуть, що нащо б то пити? Ось коли б кабатчики та відмежували б геть по Залютин, то-то б я спасибі сказала!

П р о к і п. Холодком і туди недалеко. Аби б туди дійти, а то й байдуже!

О д а р к а. Бач, п'яниці море по коліно! Він знай своє товче! Я тобі кажу, нащо ти п'єш? Чи мало ти худоби пропив? Був хазяїн як хазяїн; були волики, була й коровка. Була й одежа, неначе у якого міщанина; усе позбував, усе попропивав, звівся нінащо. Одним одна свитина, а пояса і шапки катма!

П р о к і п. Брешеш-бо, не усе попропивав: шапка і тепер цілісінька у тебе у скрині, а пояс застановив.

О д а р к а. А бодай тебе заставляла трясця та болячка! Нащо ти заставляв?

П р о к і п. Оттак пак! Чи я ж винен, коли шинкар у борг не дає?

О д а р к а. Та нащо ти п'єш?

П р о к і п. Але, нащо! Шинкар дуже до мене добрий, хоч опівночі прийду, то й відчиня; та таки і горілка не розведена. Вже пак до кабатчиків не піду. Та нащо і горілку вигадали, коли її не пити? Якби її не було на світі, то я б і не пив. Тоді б послухав тебе.

О д а р к а. Ох, моя головонька бідна! Що мені з п'яницею робити? Усе одно товче: усе пить та пить. А за що вже й пити? Коли б не своїми бубликами торгувала, то досі усі

б з голоду попухли! Який мене гаспид поніс за сього п'яницю? — Була козир-дівка: чи на вулиці, чи у танцях, чи в дружках, чи у колядці, — усім була голова; на жарти, на скоки, — усім була приводниця! А й казала покійній матері: "Не віддавай мене, мамо, за мужика, за хлібороба, я собі дівка не проста: мій дідусь та був на Іванівці попом; та його мати — що вона протів мене? Вона сластьоним торгувала, а я собі бублейниця, та ще й перва по базарю. Старша сестра за школяром, може, й за мене лучиться панич з правленія". Так-таки іди та іди! От же і пішла; от і живу! Люди у щасті та у багатстві і не чують, як живуть; а я занапастила себе. Де мої молодії літа? Де моя дівочая краса? Усе заїв оцей п'яниця, шибеник, харцизяка, воло... (Увидев, что Прокип между тем все тихо пробирался и чуть было не ушел, бежит за ним). А куди-то, куди? Тривай лишень! (Тащит его из-за кулис за чуб). Ось так же, коли честю не слухав.

ДУЕТ

О д а р к а.

Чи я ж тобі не говорила?

Чи я ж тобі та не веліла?

Щоб ти дома сидів

І на вольну не ходив?

П р о к і п (кланяясь).

Ой ти, жінко моя!

Ти, голубко моя!

Пусти ж мене прогулятись,

Коли ласка твоя!

О д а р к а (толкая его во двор и затворяя ворота)

Ой, тут гуляй, мій миленький!

Мов той цуцик кривенький,

Сиди там, пропадай

І нікуди не втікай!

П р о к і п (из-за ворот).

Та тут же я скучатиму,

Усім, усім казатиму:

Била жінка мужика,

Била, біла і товкла!

(Вместе).

Не брешу я, не брешу:

Била жінка і товкла!

Брешеш, брешеш, песька

донько,

Била мене і товкла.

О д а р к а.

Брешеш, брешеш, вражий сину!

Я не біла, не товкла.

Потягла я за чуприну,
Тільки страху задала.

О д а р к а. Сиди, сиди собі там, мандрований цуцику! Та й гляди: ось тільки хоч ногою вийдеш, то не побоюся гріха, битиму, кажу тобі, що битиму. Коли б мені знати, як то у панів бува? Адже розказувала клюшниця отого пана, що у великих хоробах з зеленим верхом живе, так, каже, пані так над паном вередує, що і крий боже! І чого б то ні забажала, — чи мочених кисличок, чи німецьких медяничків, чи якої хустки або одежі, то усе і є: хоч опівночі забажа чого, то усе їй і поставля, і без її волі з хати не іде. Через що-небудь же вона так їм овладала? Вже ж не приходиться жінці мужика бити; хіба у панів така мода? А дуже б добре було, якби ми по-панськи вередували над мужиками!

ЯВЛЕНИЕ ВТОРОЕ

Те же и Кандзюба.

К а н д з ю б а. Дай боже день добрий! З неділею будьте здорові.

О д а р к а. Спасибі, будьте і ви здорові. Як ся маєте?

К а н д з ю б а. Та до якого часу, ще б то і не тее.

О д а р к а. А ваші за-харківці, чи усі живі?

К а н д з ю б а. Та вже нашим за-харківцям така прийшла біда, що й сказати не можна.

О д а р к а. А що там за біда?

К а н д з ю б а. Там таких салдатів найшло, що й сказати не можна! Таки що вулиця, то й салдат на квартирі. Видимо-невидимо! Аж тридцятєро їх, кажуть, прийшло. Така біда! — А старий ваш дома?

О д а р к а. Та через силу дома. Оце тільки спинила мандрувати.

К а н д з ю б а. А куди ж то?

О д а р к а. Та ви знаєте його натуру? Йому ні празника, ні неділеньки; усе б йому шваньдять по шинкам.

К а н д з ю б а. Ось, знаєте, що я вам посовітую: така була в мене перша жінка, п'яниця непросипенна. От же я її і повіз до знахура; він і дав їй якоїсь води, та й побожився, що вже, каже, не буде більш пити. Що ж? мабуть би, і перестала, та не до горілки їй було; пробі кричала, що у животі пече, та до вечора і вмерла. Ось повезіте лишень і ви по знахурам, то й вам таке щастя буде.

О д а р к а. Та я ж возила, і де то вже не була! Була і у Тишках, була і у Деркачах, об правій середі аж у Водолагу їздила; так що ж? Усі ув один голос кажуть: "Починено та й починено". Та, спасибі, вже у Островерхівці ворожка, так та заочі відгадала; каже, що любощів давано, та, не вмючи, переборщили. А хто ж то й дав, так навдивовижу! Каже, дала йому чорнява молодиця, а в неї хата з немазаним верхом. От як ув око уліпила! Чи знаєте Грициху, старого Пискавки невістку? Вона, вона йому починила! Адже ж сама чорнява, та и верх на хаті немазаний. Я ще її, падлюку, буду позивати, щоб не відбивала мужика. — Ну, одже ж то ворожка і дала мені зілля та й каже: "Звари та й дай йому якраз на молодика, у глуху північ, як перші півні заспівають", а я, собі на

лихо, чи проспала, чи так на мене наслано, що перших півнів не почула та дала, як другі заспівали. Що ж: як випив, як зскоче, як дерне з хати, та на вулицю, а там як чкурне, так аж ляпотить; та й поченчекував аж на Косолапівку. Пив, пив, три дня там пив, усе з себе попропивав. Вже сама знайшла та насилу додому доволокла. Та від того часу ще гірш п'є. Та вже хіба крадькома вирветься, а то як того цуцика на верьовці держу.

К а н д з ю б а. Де ж він тепер?

О д а р к а. Оттам заперла, нехай висидиться.

П р о к і п (за воротами поет). Била жінка мужика, за чуприну взявши...

К а н д з ю б а. Бач, де обіззався! — Здоров, приятелю; а ходи ке сюда!

П р о к і п. Рада б душа в рай, так гріхи не пускають. Як жінка скаже.

К а н д з ю б а (Одарке). Випустіть-бо його, будьте ласкаві. Маю до вас діло.

О д а р к а. Ану вже іди сюди, іди! (Прокип виходит).

ТЕРЦЕТ

К а н д з ю б а.

Послухайте мене.

Ось будьмо ми сватами!

О д а р к а.

Кажіть, кажіть, у чім?

Сьому ми раді сами.

П р о к і п.

На вольну щоб сходить?

Горілки принести?

О д а р к а.

Та годі тобі, дурню,

Не знать про що товкти!

(Кандзюбе).

Він, знай, своє.

Кажіть, а що таке?

К а н д з ю б а. А що? Дочка в вас є?

П р о к і п і О д а р к а. Є, є!

К а н д з ю б а. Така, що треба годувати?

О д а р к а. Хоч сьогодні віддавати.

К а н д з ю б а. Сина маю.

П р о к і п і О д а р к а. Знаю.

К а н д в ю б а. Так віддайте!

О д а р к а. Потурайте! Чи він нам рівня?

П р о к і п. От і треба добувати. Та на вольну швидш чухрати. А де твоя гривня?

О д а р к а (мужу). Відв'яжися; врагова дитина! (Кандзюбе).

Усяк зна,

Що в вашого сина

Та клепки нема!

К а н д з ю б а.

Щоб то як?

О д а р к а.

Та так:

Прибитий на цвіту.

К а н д з ю б а.

Тю-тю!

Та ще фіть, фіть!

Ви діло тут кажіть:

Чи віддасте? (с насмешкою).

Чи нехай ще підросте?

Мене ви не держіть.

(Вместе).

К а н д з ю б а.

А чому ж і не віддати?

В нього всього є.

П р о к і п.

Як же можна і віддати,

Коли горілки він не п'є?

О д а р к а.

Як же можна і віддати?

Дурний! його всяк б'є.

К а н д з ю б а. Гай, гай! Товкуєте не знать об чім! Горшка окропу не стоїть. Та хоч би і зовсім дурний був, так не узяв його кат, буде багатий після моєї смерти; аж розумній жінці за ним і добре буде. Слава тобі, господи! Є воликів пар, може, двадцяттеро; ходимо у Крим за сіллю і за рибою на Дін, і усякую хуру беремо, чи у Кирсон, чи ув Одесу. Є й коров'ят з п'ятнадцяттеро, та овечат там чи дві сотні, чи й більш; батраків дома з десяток, та при скотині на бразі скільки є. Буде чим орудувати; перепадатиме копійка. А мій же Стецько та не зовсім і дурний: він, собі на лихо, трошки непам'ятливий та нерозсудливий, та до сьома не налічить, та не зна, що руб, а що гривня; а то зовсім парень друзяка. Та й яка нужда, що нічого не зна; жінка навчить і усьому товк дасть, та й буде панею жити. Коли схоче яке ремество держати, чи коцарювати, чи по-вашому бублейничати...

П р о к і п. Або й шинкарювати; і то діло дуже добре!

К а н д з ю б а. Та що захоче, то вже не піде до людей позичати. Ну те, чого тут думати? Так чи не так, так я піду по других; бачите, вже не рано.

О д а р к а. (с явним удовольствием слухала его). А що, Прокопе, як думаєш?

П р о к і п. Ти думай, а я вже за тобою.

(Поют).

К а н д з ю б а.

Так будьмо ж ми сватами!

О д а р к а.

Сьому ми раді сами.

(Вместе).

К а н д з ю б а.

Пришлю, пришлю людей,

Свати мої любезні!

Отецька свого пришлю.

П р о к і п.

Пришліть, пришліть людей,

Ой сватушко любезний!

Горілки накуплю.

О д а р к а.

Пришліть, пришліть людей,

Ой сватушко любезний!

Я хустку почеплю.

(Обнявшись, приплясують).

О д а р к а. Е! тривайте лишень: ще треба дівки спитати, як-то вона ще скаже?

К а н д з ю б а. Хіба вона часом і не туди?

О д а р к а. Та таки трошки вередливенька. То скаже: не варіте з салом, а з яловичиною; то м'яса не схоче, а сала забажа; то тараня солоня, та що-небудь і вигадусь; така вже собі ніжна! То щоб і з женихами не стала вередувати.

К а н д з ю б а. Та вона ж не панянка! Нехай вже ті вередують, поки довередуються до свого. Та нічого гріха таїти, тепер і усюди така мода: наші мужички — так усе б то за міщан; а міщанка вже і об купцеві не дуже дума, а щоб вискочити за палатського або за скубента! то і гляди: дівують, сердешні, до того, що можна буде їми на Донці греблю загатити. — А з своєю як хочете, а я людей пришлю. Не наробіть тільки бешкету.

О д а р к а. Та не бійтесь, не бійтесь, присилайте-таки старостів; вже ж вона не без розуму, вміє розсудити.

К а н д з ю б а. Спасибі ж за ласку. Ждіть від нас людей по закону, увечері; а я Стецька пришлю, нехай з дівкою... Я щось її не знаю; а як її зовуть?

О д а р к а. Та Уляна ж і досі.

П р о к і п. Та ще й Прокіпівна.

К а н д з ю б а. Так нехай мій Стецько з Уляною, як там треба, поговорять; а ви її навчіть, щоб часом не брикалась. Прощайте до якого часу.

(Повторяють последний куплет).

(Вместе).

К а н д з ю б а.

Пришлю, пришлю людей,

Свати мої любезні!

Стецька свого пришлю.

Прокіп.

Пришліть, пришліть людей,

Мій сватушко любезний!

Горілки накуплю.

Одарка.

Пришліть, пришліть людей,

Мій сватушко любезний!

Я хустку почеплю.

(Обнявшись, приплясують, потім Кандзюба уходить).

Прокіп. От же скверно, що свата без чарки горілки відпустили! Чому б то дома про нужду не держати? Тепер треба збігати на вольну та на сватання придбати.

Одарка. А вже ти мені з тою вольною остив та споганів! І як би то ти проніс від об'їздчиків?

Прокіп. Але! будьте і первина! Через лісок, та через ярлок, та вскочив у садок, та й дома, от їм і дуля під ніс! Так посилай же.

Одарка. Нехай лишень виясниться, бач, нахмарило! Іди лишень додому, я підожду Уляни, та й прийду, і сядемо обідати.

Прокіп. (неохотно). Та вже і піду. Таки-то і урвавсь на вольну! (Уходить).

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЬЕ

Одарка и Уляна.

Уляна. Здорові, мамо, були! З неділенькою будьте здорові.

Одарка. Спасибі, будь і ти здорова! Де-то ти так рано ходила? Поки я упоралась, дивлюсь, вже тебе і нема.

Уляна. Ходила, мамо, на базар, поки до ранньої, та купила дещо. Ось скиндячки у коси, а оце шпалерів купила на голуби та на квітки. А оце, бач, так обіщалась: на ті гроші, що по п'ятинкам заробляла, так відкладала, та, зібравши, от і купила, платок. Бач, який? (Развораčuje платок). І не гарний, скажеш? Великий та модний, з квітками; тепер усюди такі на міщанках.

Одарка (рассматривает платок). Нащо було тратитись? Мабуть, і дорогий?

Уляна. Дала я за нього сім кіп та золотого з п'ятаком; та вже торгувалась, торгувалась! Морока та й годі! Біля круглого трахтиря чугуєвська перекупка, так аж забожилась, що не можна дешевше. Та ще там сміх: вона узяла, та на мою голову приміряє і каже: виш, як тобі к лицю! — А тут де узявсь пан, таки справжній пан; тут хрест (указывая на грудь), а тут кавалерія (указывая на шею), та й каже: "От славная девушка! Пристало, пристало. Вот красавица!" — А я як засоромилась. Ув очах почервоніло, та не знаю, куди й дивитись; а він усе хвалить та сміється.

Одарка. Потурай панам, чого вони не набрешуть! То він над тобою глузував.

Уляна. Будто б то пани і брешуть? Вони сього не вміють і над дівкою не будуть гнущатись. Вони письменні.

Одарка. Та знаю я і письменних. Є, душко, з них усякові. Чи мало тут на Гончарівці дівчат з ума позводили і письменні, і купці, і усякі? Хто молодого чоловіка

зупинить!

У л я н а. Та сей, мамо, вже підтоптаний.

О д а р к а. Потурай, потурай! Такий ще більш лиха наробить, чим молодий. Ох, знаю я таківських! — Та скажи ж ти мені, нащо тобі сей платок?

У л я н а. Оттак, нащо? Лучиться чоловік, от у мене і хустка. Рушники є, хустки не було, тепер піде йому на хустку, а як вийду заміж, так буду сама пов'язуватись. Тепер вже така мода, що очіпків не носють, і на попадах не побачиш; не так, як ви усе у очіпці, по-старосвітськи.

О д а р к а. Тим-то й горе, що новина старовину прогонить. Потурай людям! Пркинули свій закон, та усе б то по-панськи, то й наші будуть, як панні з мужиками жити. А се добре зробила, що купила хустку. Увечері жди старостів, казали, прийдуть.

У л я н а. (жеманно). Які там старости? Від кого б то?

О д а р к а. Чи знаєш із-за Харкова Павла Кандзюбу, що чумакує? Він колись до нас заходив з монастиря на спаса.

У л я н а. От за того старого? Лисого?

У л я н а. Тю-тю, дурна! — За Стецька, його сина, коли знаєш.

У л я н а. За того божевільного? Се ще краще! Та він, мамо, зовсім дурний!

О д а р к а. Дурний! — Так багатий.

У л я н а. Цур йому з його багатством, коли в нього глузду нема.

О д а р к а. Глузду нема, так багатий.

У л я н а. Як і по нашій вулиці йде, то малі діти з нього сміються.

О д а р к а. Нехай сміються, а він собі багатий.

У л я н а. А як прийшов раз до нас на Оснів'янську мойку, так там такий з нього регіт був, що вже хазяїн насилу прогнав, щоб ми через нього не гуляли. Се вже побила лиха година та нещаслива, коли за такого іти; неначе усі люди повимирали.

О д а р к а. Так кажу тобі, що багатий! Скільки пар волів чи усякої худоби! У нього будеш у золоті ходити; а помре старий, так усьому добру будеш господиня. Нема на світі луччого щастя, як з дурнем жити! Він тебе не б'є, не вередує; а коли там здуру хоч і налає, так тільки крикни на нього, то він і замовче. Куди схочеш, підеш; як задумаєш, так і худобою орудуєш. Та що то й казати! Усе не те, що з розумним; нема тобі воленьки; ні погуляти, ні в хороші походити. А сварка, а лайка, а бійка!.. Ось і мій п'яниця: що з нього, що він не дурний? Коли б пак одурів, то я б зрадувалась.

У л я н а. Та вже, мимо, що хочете, кажіте, а я за того дурня, за того бецмана не піду та й не піду.

О д а р к а. Нічого вередувати. За такого багатого не підеш, так кого ще тобі треба? Чи якого повитчика будеш ждати? Та доки нам тебе і содержати? Бач, батько п'яниця непросипенний; я своїми бубликами тільки вас і содержу, та вже і в мене сила не та; звальюсь, хто вас буде годувати?

У л я н а. Чим я тобі, мамо, у тягість? Літом на мойці — слава тобі, господи, — скільки заробляю? А зимою пряду; та й зібрала чимало: повнісінька скриня на колесах. Коли ж я стільки у дівоцтві зібрала, то можу себе і содержувати, і зодягати і без

мужика-дурня.

О д а р к а. Те-таки, що зібрала, то гаразд, а що за багатим мужиком більш збереш, так то ще лучче. Послухай мене, Улясю! Послухай мене, доню! Не дровичись! Іди за Стецька, даром що дурний. Бач, ніхто не трапляється. За кого ж тебе і віддати? Де ті люди?

У л я н а (застенчиво). Мамо!.. Я б вам... щось сказала...

О д а р к а. Ану, кажи.

У л я н а. Адже ви знаєте Олексія?

О д а р к а. Якого се?

У л я н а (смелее). Ковалю. Ось чи впам'ятку вам, що доварив вам кочергу, а оце недавно чаплію зробив?

О д а р к а (вспоминая). Еге-ге-ге! Коваль? Знаю. А що? Чи не дума він?

У л я н а (стыдливо). Атож!

О д а р к а. Нехай собі і у голові не доклада. Чи можна, щоб я за нього віддала? Хіба він тобі казав?

У л я н а. Еге!

О д а р к а. А ти що? А ти йому і не плюнула межі очі?

У л я н а. От так пак! А за що?

О д а р к а. Щоб не сікався за нерівню. Чи не думаєш ти за нього?

У л я н а. Атож!

О д а р к а. Та що се ти узяла у голову? Чи він же тобі рівня? Правда, він парень добрий, коваль мудрий, усячину зробить, не п'є, з бурлаками не гуля, протів мене звичайний; усе правда. Так що ж? Крепак!

У л я н а. Що нужди, мамо, що крепак. Пани у нього добрі, про них усюди така чутка іде.

О д а р к а. Та хоч вони і добрі, та пани! Як-таки се можна, щоб тобі з волі та у неволю; була казенна, та підеш у підданство; була городянка, та станеш селянкою!

У л я н а. Де б я ні була, чим би я ні стала, то мені і байдуже. Мені за ним буде усюди добре, бо я люблю його!

О д а р к а. А того і не подумаєш, як тебе поженуть на панщину?.. Ох, мені лихо! Мою Улясю та на панщину!

У л я н а. А чим панщина страшна? Так зате не знатимемо ні подушних, ні десятських, ні хвонарних; усе то пани за своїх людей платють. Та і на мойці — чи мало там панських? Так усі-то, крий боже, як то хвалються, що як добре за панами жити!

О д а р к а. Та вже ж, Улясю, як собі хоч, а я тобі мати, так я тобі скажу: скоріш в мене на долоні волосся виросте, чим я віддам тебе за Олексія. Та вже тут нічого патякати: я вже старому Кандзюбі казала, щоб сьогодні і старостів присилали.

У л я н а. Ох, мені лихо! сьогодні?..

О д а р к а. Сьогодні, сьогодні. Чого тут відкладати? Постій же, доню, тут; Стецько прийде, та й поговорите собі любенько; а ти не безумствуй, будь до нього приязна...

У л я н а. Об чім з таким дурнем і говорити? Я не вмію...

О д а р к а. Потурай! Дівка з парубком аби б зійшлись, а то найдуть, об чім говорити, а часом і мовчки ще й лучче подружать; я се добре знаю. —Посидь же за воротами, а я піду лагодити обідати. (Уходить).

У л я н а (одна). Так така-то моя доленька нещаслива? Так такому-то дурневі достанеться орудувати надо мною? Так такий-то йолоп наругається над моєю русою косою? Що мені у його багатстві? Казала ж наша паламарка: через золото, каже, слези ллються. Наварю і борщу, і усякої страви, та як воно буде розведено моїми слізоньками, чи піде ж у душу? Буде і одежа хороша, і постіль біла, та коли стіна німа, з ким буду розмовляти, у кого порадоньку узяти? З Олексієм пішла б на край світа, старцевому сухареві буду рада, з калюжі водиці нап'юся, аби б він, мій милий, мій голубонько сизий, мій Олексієчко, мені подав! Коли ж горе і біда постигне, то аби б він був біля мого серденька, він не дасть мені сплакнути; а як приголубить мене, то і усю бідоньку забуду. (Развертываєт куплений платок и, рассматривая его, поет).

Хусточко ж моя шовковая!

Чи на те ж я заробляла,

Щоб нелюбу, та й немилому,

Та її я почіпляла?

Хусточко моя шовковая!

Обітри мої слізоньки!

Нехай же, нехай же від них

Полиняють квітоньки!

Хусточко моя шовковая!

Прийшлось тебе заховати.

З пліточкою та і дротяною

Тепер треба привикати!

Хусточко моя шовковая!

Не доставайся ворогу.

Покрий мої яснії очі,

Як я ляжу у гробу!

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ

Уляна и Стецько виходит скоро; разинув рот и размахивая руками, идет и, увидев Уляну, останавливается, сам с собой смеется, охорашивается; подходит и боится; осматривает Уляну сзади и с восторгом говорит.

С т е ц ь к о. Та й патлата! (Смеется громко и, по-дошел к Уляне, вдруг перестает и, долго подумав, говорит). А що в вас варили?

У л я н а. (стоя на месте, не обращает на него внимания и печально отвечает). Нічого!

С т е ц ь к о. (долго вспоминая). Ну!.. ну!.. а тепер... що?

У л я н а. Що?

С т е ц ь к о. Що?

У л я н а. Що?

С т е ц ь к о. Що?

У л я н а. Що? Нічого.

С т е ц ь к о. Брешеш-бо, як нічого! Батько казав, розпитай її обо всім. А чорт її зна, об чім її розпитувати! Я усе позабував.

У л я н а. Так піди до батька та і розпитай, коли позабував еси!

С т е ц ь к о. Так він-бо добре казав, не іди, каже-говорить, від неї, поки обо всім не домовишся.

У л я н а. Ні об чім нам домовлятися.

С т е ц ь к о. Як ні об чім, коли вже ти за мене ідеш?

У л я н а. Ні, голубчику, сього ніколи не буде.

С т е ц ь к о. А чом не буде?

У л я н а. Тим, що я за тебе не піду.

С т е ц ь к о. А чом не підеш?

У л я н а. Тим, що не хочу.

С т е ц ь к о. Та чому не хочеш?

У л я н а. А не хочу — тим, що не хочу.

С т е ц ь к о. Ну, тепер твоя правда. А батько казав, що ти підеш.

У л я н а. Не піду.

С т е ц ь к о. Ну, а батько казав: не потурай їй, поженихайся, та пісеньки заспівай, то вона і піде. От я і заспіваю:

На курочці пір'ячко рябоє;

Любимося, серденько, обоє.

Диб, диб на село,

Кив, морг на нього.

Я не дівка його.

Не піду я за нього.

Ой полола дівчина пастернак

Та сколола ніженьку на будяк.

Диб, диб на село... и проч.

Не так болить ніженька з будяка,

Ой як болить серденько від дяка.

Диб, диб... и проч.

Ой, чия ти, дівчино, чия ти?

Чи ти вийдеш на вулицю гуляти?

Диб, диб... и проч.

А що? чи хороша моя пісня?

У л я н а. Така точнісінько, як ти, що нічого і не второпаєш. Ось слухай, яку я тобі заспіваю. (Поет).

В мене думка не така,

Щоб пішла я за Стецька.

Стецько стидкий!

Стецько бридкий!
Цур тобі, не в'яжися!
Пек тобі, відчепися!
Божевільний!
Не дурна я і не п'яна,
Щоб пішла я за Степана.
Стецько стидкий... и проч.
Лучче впасти мені з дубу,
Чим йти заміж за Кандзюбу.
Стецько стидкий... и проч.
Лучче мені з мосту в воду,
Чим достатися уроду!
Стецько стидкий... и проч.

А що, Стецю, чи хороша моя пісенька?

С т е ц ь к о. (долго смотрит на нее молча, потом вдруг вскрикивает). Погана! Який тебе нечистий такої навчив? Як я її розслухав, так вона дуже погана! Зачим ти її співаєш? Га?

У л я н а. Та я тобі і співаю і кажу, що не люблю тебе і не піду за тебе.

С т е ц ь к о. Так себто батько збрехав? Ну, ну! Ось тільки скажи йому, що він бреше, то так по пиці ляпанця і дасть. (Вздихнув). Я вже пробував.

У л я н а. Так що ж? То батько твій, а то я тобі кажу, що не хочу.

С т е ц ь к о. Не треба мені твого хотіння, підеш і без нього. Батько ще казав, щоб ти не дровичлась.

У л я н а. А чого мені дровичись? Я не скотина, нехай бог милує! А щоб я пішла за тебе, то навряд. Я ж кажу, що наше сватання ще вилами писане.

С т е ц ь к о. Ей!.. чи Прісько, чи Домахо, чи як тебе. Послухай, та іди. Ось коли б ти вже була моя жінка, та сказала б, що не хочеш за мене, так я б тобі пику побив, як мені батько часом б'є; а то ще тепер не можна. Батько казав, після весілля можна жінку бити скільки хоч, а тепер, не можна. Дарма! я і підожду. А поки ще ласкою просю: піди за мене!

У л я н а. (в сторону). Що мені з дурнем товковати? Покинула б його, так мати лаятиме. Зостанусь та буду його піддурювати.

ЯВЛЕНИЕ ПЯТОЕ

Те же и Олексий, увидев их вместе, тихо подходит и подслушивает.

С т е ц ь к о. Оце ж увечері і старостів пришлемо. Чи присилать?

У л я н а. А як же? присилай, присилай. (В сторону). Побачиш, якого облизня пінймають.

С т е ц ь к о. А піч колупатимеш?

У л я н а. Як-то вже не колупатиму? Оттак усю поковиряю. (Дерет его по лицу пальцами).

С т е ц ь к о. (Оправляясь, хохочет). Бач, яка жартовлива! Але трохи баньок не

виколюпала. Зачим так робити?

У л я н а. Затим, що я тебе шаную (тихо), — як ту собаку рудую!

О л е к с і й. (в сторону, с огорчением). От тобі і правда на світі! Послухаю, що дальш буде.

С т е ц ь к о. Ну! Кажі ж ти мені: як ми оженимось, то що будемо робити? Га? кажи, кажи.

У л я н а. Ти знаєш, а я не знаю.

С т е ц ь к о. Пожалуй, я знаю, а ти чи знаєш?

У л я н а. Та не знаю. Ну тебе зовсім.

С т е ц ь к о (смеясь). Еге! так я тобі усе розкажу: нігде правди діти. Мене батько навчив. Чи сказати? (Более смеется). Напечемо коржів, зомнемо маку, та намішаємо з медом, та й посідаємо, та й їстимемо. І не мудро, скажеш? (Увидя у нее шелковый платок). А що то в тебе? Хустка? Чи не мені то?

У л я н а. Кому ж, як не тобі, мій вороне чорнесенький! (Тихо). Твоїй пиці вона і пристала.

С т е ц ь к о. А ке сюди, я приміряю.

У л я н а. Та нехай же увечері, сама тобі почеплю (тихо), що і у двері не потовпишся.

С т е ц ь к о. Що то, мабуть, гарно з хусткою? Чи знаєш що? Я ще зроду не женився. То-то, десь, гарно жонатому; що усі ж то, усі, куди оком закинеш, усі женються. Будеш же мені головоньку мити і голубити?

У л я н а. Змию, змию (тихо), що тебе і чорт не пізна. Цур вже йому! прожену його відсіля та й втечу додому. (Ему). А приголублю ось так: ось ходи сюди. (Протягивает к нему руки, а он, разнежась и охорашиваясь, хочет подойти к ней).

О л е к с і й (с сердцем становится между ними). Здорова, Уляно! Нехай тобі бог помага!

У л я н а (обрадовавшись, бросается к нему). А, мій Олексієчку! Де ти узявся? Я тебе цілий ранок бажала.

О л е к с і й (сердито и отворачиваясь от нее). Дурний, що і прийшов, не чув би об своїм нещасті.

У л я н а (испугавшись). Ох, мені лихо! А що там за нещастя?

О л е к с і й. Тобі лихо? Не знаю кому! Ох-ох-ох! От правда на світі! Здоров, Степане! Поздоровляю тебе засватавшись!

С т е ц ь к о (важно). Спасибі.

О л е к с і й. Так оце увечері до Уляни і за рушниками пришлеш?

С т е ц ь к о. Пришлемо.

О л е к с і й. Боже ж вам помагай! (Медленно идет).

С т е ц ь к о. Спасибі.

О л е к с і й (все уходя, горестно). Прощай, Уляно!

С т е ц ь к о. Іди здоров!

У л я н а (в сторону). О батечки! що мені робити? Він нічого не зна, та й сердиться і

утіка, коли мені світ не милий. Як би його зупинити? (Громко). Олексію!

О л е к с і й (в сторону). Схаменулась! Нехай покортить! (Будто не слышит и все идет).

У л я н а. Олексію-бо!

О л е к с і й (останавливаясь). А чого там?

У л я н а. Чого-бо ти сердишся?

О л е к с і й (возвращаясь к ней). Чи се ж таки правда, що ти ідеш за його?

У л я н а. Так що ж, що правда?

О л е к с і й (поет).

Чи се ж тая криниченька, що голуб купався?

Чи се ж тая дівчинонька, що я женихався?

Женихався, не сміявся, хотів її взяти,

Уродила товариша, нечистая мати!

Чи ждав же я бідиноньки такої на себе,

Щоб почути в дівчиноньки, що не йде за мене,

Не за мене, за другого йде моя дівчина!

Що робити? Тільки іти світ за очима!

Уляно, Уляно! як же мені не сердитись? Як мені стояти і слухати, що ти, забувши, як десять разів божилася, ген там, на Холодній горі, у ліску, як з тобою за горіхами ходили, що ні за кого не підеш, окрім мене, а тут при мені кажеш, щоб прислав за рушниками... Гріх тобі, Уляно! Занапастила ти мене! Я ж кажу: коли се правда, що ти ідеш за Стецька, що у посміх на увесь город за навіженого, за дурня...

С т е ц ь к о (зевавший по сторонам, наконец вслушался в последние слова). Брешеш, брешеш, брешеш! Оце вже, голубчику, брешеш! Тривай лишень: я ще не зовсім дурний, а батько каже, коли ще й він не бреше, що в мене не усі дома. Та дарма: хоч би і дурний, так хіба не можу женитися? Тут не розуму треба; я вже знаю.

О л е к с і й. Так що ж у тім, що оженишся, та як не вмітимеш жінку содержать? Треба її годувати. Ніякої худоби не стане, коли не будеш сам робити! А вмієш ти що робити?

С т е ц ь к о. Робити, пожалуй, вмію, так талану щось нема. Раз батько таки протурив мене на тік. Дарма, я і пішов, узяв ціп і молотю з дядьком Панасом, а він ще, братику, лисіший, чим мій батько. Я чи вдарив раз по снопові, чи ні, а його як учищу, замість снопа та по лисині, а він як гепне об землю, так сторчака і дав! (Смеется). А я собі: ких, ких, ких! кишки порвав регочачись. Годі після того часу молотити! Батько сказав: нема талану, лучче чумакувати та у дорогу ходити.

О л е к с і й. Ходив же ти у дорогу?

С т е ц ь к о. Ходив.

О л е к с і й. А куди?

С т е ц ь к о. З хурою, до моря.

О л е к с і й. До якого місця?

С т е ц ь к о. Аж до Основи.

О л е к с і й (смеється). Крий боже, як далеко! Аж дві верстви!

У л я н а. О, щоб тебе, Стецю! і мене розсмішив.

О л е к с і й. За чим же ти ув Основу з хурою ходив? Чи не в бір по шишки?

С т е ц ь к о. По шишки! Тю-тю! ще й сміється. Кажуть тобі, пішла хура до моря, за рибою. От і мені батько дав пару волів: нехай, каже, хлоп'я привчається. От ми ідемо, ідемо, усе ідемо, усе ідемо... аж гульк! прийшли ув Основу. Там чорт надай дядьків, Дикані, коли знаєш; та й закликали мене обідати. От я й сів та й обідаю, усе обідаю... та й забув про хуру, а вона, брат, як учистила, та аж до Пилипового села, а я усе обідаю, усе обідаю... та як пообідав, та й потяг у солому, таки до дядьків на тік, та як дав хропака, так аж геть-геть до вечора. Ну, знаєш, батько побіг провідати хури, та й нагнав, та й питається: а де Стецько? А Стецька катма! (Смеється). Хропе, сердега, у соломі, мов пан на подушках. Аж гульк батько у солому, як потягне мене рубанцем! Аж я спросоння як злякаюсь, як побіжу та через городи! А батько як гукне: хлопці, сюди! Тут, брат, неначе з псюрні хорти до дерті, так хлопці повибігали, та мене ловити, та й піймали, узяли мені руки скрутили, та зв'язали гарненько, та у город, та до волосного правління, та у колоду, а уранці і у привод...

О л е к с і й. Так тебе і у привод водили? Я сього і не чув.

С т е ц ь к о. Водили, голубчику! Сказано, слухай батька, та не втікай.

О л е к с і й. Що ж тобі було у приводі?

С т е ц ь к о. Потилицю виголили та й пустили. Не що!

О л е к с і й. Через що тебе не прийняли у салдати?

С т е ц ь к о. Та так, біда сталася: не зумів пальців перелічити. (Перебирает пальцы). Та й до біса ж їх на руках: Станеш їх лічити, та так один одного і попережа. Ось бач! (Перебирая пальцы, задумался). На якого гаспида так багацько пальців? Еге? А я знаю. Ось, бач, Уляно! Як би ти з одним пальцем та зложила собі дулю? Еге! Не можна-бо, хоч як, та не можна.

О д а р к а (из-за ворот кричит). Уляно, Уляно! А іди обідати!

У л я н а. Зараз, мамо, прийду.

О д а р к а. Коли Стецько тут, клич і його.

С т е ц ь к о. Ось-осьдечки я. Обідати? Зараз. Що то вже я люблю обідати! Я б і вдень і вночі усе б обідав.(Уходит во двор).

О л е к с і й. Що, Уляно, чула? От за якого дурня ідеш!

У л я н а. Чи я ж сама за нього іду, чи що?

О л е к с і й. А як же? коли і за рушниками веліла присилати? Я сам чув. Прощай, Уляно! Бог з тобою! Тільки мене і бачила. Сам собі смерть заподію.

У л я н а (бросаясь к нему). Олексієчку, мій голубчику! І я без тебе не хочу на білім світі жити! Не вмирай без мене, озьми і мене з собою! Не покинь мене сиротинкою!

О л е к с і й (стоит, не обнимая ее). Так се правда? Де ж твоя божба, Уляно? Тяжко моему серцю, коли вже й ти не держиш правди і міняєш того, хто тебе любив, від щирого серця... дуже, дуже любив... і міняєш на кого? Не боїшся ж ти бога, га?

У л я н а (все обнимая его). Бога я боюсь, люблю тебе, мій лебедику, мій сизий

голубоньку; чає від часу більш люблю, чим уперш на вулиці зійшлися. Не покинула б я тебе нізащо на світі; що ж будеш робити? Не моя воленька: мати силує!

О л е к с і й. Ти ж їй казала, що мене любиш?

У л я н а. Казала усе: казала, що не хочу за Стецька, казала, що коли не за тебе, то й ні за кого не піду; так і говорити не дає. Та вже ж: на усе піду, а за Стецьком не буду. Приголуб же мене у останній разочок! (Обнимаються).

ДУЭТ

У л я н а.

Горе, лихо і біда!

Не дають за тебе!

Олексію, серце моє,

Не покинь ти мене!

О л е к с і й.

Не вбивайсь, моя Уляно!

Буду вічно я любити,

Бо ніяк мені не можна

Без тебе на світі жити!

У л я н а.

Я боюся зоставатись;

Вже і мати скоро вийде.

О л е к с і й.

Тяжко, важко розставатись!

Що ж? Нехай же хоч і прийде.

В ноги їй оттут впаду.

Слізоньками обіллю.

У л я н а.

Станьмо ми її молити,

Станьмо жалібно просити:

(вместе)

Не розлучай нас, мамо рідна!

Ой, дай пожити ще нам, бідним!

Не пий, не пий ти нашої крові,

Не розривай між нас любові!

У л я н а. Умру без тебе, Олексію!

О л е к с і й. Собі я смерть заподію!

(вместе)

Горе, лихо і біда!

Не дають за мене!

Ой Улясю, серце моє,

Не забудь ти мене!

У л я н а.

Горе, лихо і біда!
Не дають за тебе!
Олексію, серце моє,
Не покинь ти мене!
(Обнимаються).

С т е ц ь к о (виходя из-за ворот). Чи то тебе довго ждати? Вже й борщ поїли, і яловичину покришили, а вона і не іде. (Увидев, что любовники обнимаются). Бач, з ким тут, вона! Мати не збрехала, казала, що вона, мабуть, з Олексієм розмовля; а вона добре розмовля, що женихається! Іди ж, іди. Казала мати, що коли, каже, честю не послуха, то жени її у потилицю!

У л я н а. Та іду, зараз іду. — Олексієчку! не втікай відсіля; я швидко вийду. За слізюньками і не їстиму нічого та й поспішу до тебе. Послідня наша годинюнька, тільки і наговоритися з тобою. (Плача, уходит во двор).

С т е ц ь к о. Вийдеш, вийдеш, коли-то ще пуцу. (Подходит к Олексию). А ти чого тут, пробишака?

О л е к с і й. Чого? Я до Уляни приходив.

С т е ц ь к о. До Уляни? А зась не знаєш? До Уляни!

О л е к с і й. Що? ще і сей став на мене гримати!

С т е ц ь к о. А то ж і не гримати? Одарка казала: прожени його.

О л е к с і й. Ти мене проженеш? О, вражий сину? Через тебе така напасть! (Бросается к нему. Стецько, испуганный, бежит; Олексий, поймав его, схватывает за грудь и трясет). Задуш, анахтемську віру! О, якби не боявсь гріха, тут би і амініь моему супостатові! (Отталкивает его от себя). Згинь з очей, католиче!

(Стецько до чрезвычайности испуганный, не может кричать, а стоит в углу и во все время стонет и дрожит).

О л е к с і й (успокоившись). Дурний і я, що з дурнем зв'язався. Що, мені робити? Де ськати помочі? Тяжко моему серцю! Сам би на себе руки підняв! Похожу по горі, поки Уляна вийде; чи не придумаю чого? (Уходит).

С т е ц ь к о (осматривается во все стороны и, не видя Олексия, бегаєт и кричит). Пробі, ратуйте, ратуйте! Хто в бога вірує, ратуйте! Ой, ратуйте!..

ЯВЛЕНИЕ ШЕСТОЕ

Стецько и Прокіп с Одаркою выбегают.

О д а р к а (бросаясь к Стецьку). Що, що тут таке? Чого ти кричиш?

П р о к і п. Чи не об'їздчики кого з горілкою злапали?

ТЕРЦЕТ

С т е ц ь к о.

Харцизяка мене бив!

А я й каші ще не їв...

О д а р к а.

Ось внесу тобі я каші...

(Уходит).

Стецько (плачет).

Ги, ги, ги, ги, ги!

Каші хочу, каші, каші!

Прокіп.

Ой, ходім ми за лісок,

Там новенький є шинок,

Купимо горілки глек...

Стецько.

Цур тобі із нею, пек!

Каші хочу, каші, каші!

Одарка (приносить ему большой кусок каши).

Одже й каші на шматок.

Їж же, сину, та не плач.

Стецько.

Его! Ось побач:

Я хоч і зовсім

Оцю грудку з'їм,

А плакати ще буду.

Ще-бо м'яса я не їв:

Так сього я не забуду.

Одарка.

Ходім до хати ми, ходім!

Тобі м'яса я добуду.

Стецько.

Та я і м'ясо хоч поїм,

А плакати таки все буду.

Прокіп.

От лихо, лихо і зовсім,

Нігде горілки не добуду!

(Уводять Стецька с собою).

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

Та же улица.

ЯВЛЕНИЕ ПЕРВОЕ

Скорик (выходит с другой стороны дома Прокопа). Што за приятной оцей Харков! Ёй, истинно! і за границею таково не видал! Таки што хозяйін, то і доброй чалавек. Той тебя просіт абедать, другой на кунпанію; та всьо с потчиванньом та з ласковим словом. Вот усю Туреччину, Францію і Рассею прахаділи, а нетуте такого приятного города! Тот Харковская Русь матушка! Та так усі нашаво брата поважають! Ні хрестини, ні свадьба у знайомих не бувайт, штоб без меня то абашлось. Правда і то, што уж нікто так парядка не дасть, как я. (Нюхает табак из тавлинки и вздыхает). Павидав-таки світу я на свайом віку! І где-то не пабував? Так куди мужику протів нашаво брата

справиться-та, хоч у дружках ілі у старостах, алі у кумах. Все закони знаю, аттаво і усе ка мне. Вот і у вечеру пайдьом старастаю девку сватать; так акрама таво, што от Шкуратиhi рушник шумит, та і старой Кандзюба на радощах, што засватаю сина йово дурака, чим-небудь таки паступиться-та. Вот і будет на табак (Смеється). В светі только живи умеючи, а то не пропадьош з голоду. (Поет).

Лиш умей за дело взятсья,
Можно всюди поживлятьсья;
В поле бий, коли, руби, —
Дома денежки бери.
Подпускай девчатам ляси,
Старим бабам балянтраси;
Сам же в оба лишь смотри
Да з них денежки бери.
В светі много чудаков;
Ох! і не без дураков;
Только ім не говори,
Молча деньги з них бери.
Не один на светі я —
Лекар, купчик і судья
Правдой в светі не живьот —
І, где можно, знай берьот.

ЯВЛЕНИЕ ВТОРОЕ

Скорик и Олексій.

О л е к с і й (выходит в задумчивости). Ходив, ходив — а все-таки не знайшов свого щастя. Був і на кладбищі, позавидував покійникам: ім-то ні печалі, ні воздыханія, як співають дяки. Лежать собі і вже ні об чім не думають; а наш братчик терпи! Думай собі та гадай, та нічого не видумаєш. (Поет).

Горе, лихо, пропадаю!
Де сховатись від біди?
Смерть найти я де, не знаю;
Від людей куди втекти?
Ой, хожу я і блукаю,
Як те сонце в крузі!
Куди їду — що шукаю?
А все серце в тузі!
Горо крута — розступися,
Лісу темний — розійдися,
Річко бистра — піднімися,
Вся звіряка — ізбіжися...
Погубіть мене мерщій.
Коли хочеш, щоб пропасти,

То живи серед людей.

Від їх бід і від напасті

Швидче вмреш, чим від звірей!

(Підходя к двору Прокипа). Обіщала ж Уляна після обіда вийти; підожду, коли не збреше. Що ж їй скажу? Що ж я видумав? Нічого. Зійдемося, посумуємо, поплачемо... та й тільки; а увечері гаспидський Стецько буде хусткою вихвалитися!

С к о р и к (все узнававший его, говорит тихо). Та он же. Алексій! (Ему). Паслушай, маладец!

О л е к с і й (оглянувшись, к нему). Га? (Кланяется небрежно). Здрастуйте, господа служивий! (Без внимания оставляет его и идет к хате).

С к о р и к. Алексій! Ти меня і не познал?

О л е к с і й (подходя к нему, всматривается). Ні, щось не пізнаю. А відкіля ви?

С к о р и к. Та відтіля, відкіля і ви... Та што тут, негде детись: я Осип, дядюшка твоя.

О л е к с і й (узнав). А! так і є. (Обнимаются). Здорові ж, дядюшка, були! Давно не бачив вас та й не пізнав. А що? годів чотири є?

С к о р и к. Та так-таки што єсть. Втямки тебе, как ми з палком ішли на Туреччину через Харков і я з вашим управителем тут зайшолся; вот тут і тебя видав.

О л е к с і й Та знаю ж, знаю. Тоді мене привезли віддавать у ремество.

С к о р и к. Так ти усьо у городе і живьош? Што ж я з табой нігде не пастречался? А у каком реместві?

О л е к с і й Та в ковалях, і вже в роботниках, на заводі куби делаємо. Сто двадцать рублів беру у год.

С к о р и к. Честной парень, сполать! Што ж твої батюшка і мати, сестра моя, живенькі?

О л е к с і й Батюшка помер, а мати дуже старенька, одначе, слава богу, ще жива! Брати поженились, а меньшу сестру у двір узяли за баришнею, а ті повиходили у наше ж таки село. Я там заговівши був. Що ж ви до нас не навідаєтесь? Чи ви тепер у отпуску, чи як?

С к о р и к. Із палявих, був у нехвалитах, а далі чистую палучил. Хател, штоб таки навідатись до сваїх; хоч би сестру павідать. Десять гадов, как її видав; було замиреніє, так у отпуск прихаділ. Ти іщо був махенький, не помніш. Тепер хател, штоб не быть без служби, паїскать себе местечка, так што-то не то. Саветовали до аткупщика на заставу, так я, брат, салдат і чесную душу імею; нам туда не рука.

О л е к с і й От вже думаю, походили по світу, навидались усячини!

С к о р и к (хвастливо). Уж я то не пахаділ? Єсть лі такая старана, где б я не пабувал? Були ми і у Франції, усьо Німецію прайшли, у Рассеї стояли, та і у Туреччину завертали-ста! Што то, батюшки, свет великий! Как ви живьоте сдеся у глуші, так і думаєте, што только і света, што над вами? Нет, брат! Пайди вот, как ми-та, так, господи, сколько, гадов надобно, штоб увесь ево прайти! вот как ми ісхадили-ста.

О л е к с і й Набачились, мабуте, усякого дива! Що то, якби коди гуляючи послухати!

С к о р и к. Вот как даждьом ражественських свят, так пайду у ваше село і тебе азьму з сабой, там уж буду разказовать. Будет чаво паслушать пра чужий землі. Усяк, хто ні разказує, усяк брешет, усьо не так; я до всево приглядался. Там, брат, усьо не так, как у нас. Прийдьош у Францію, так там усьо француз нагало; а у Німеції — другой народ, немец до единого, а уж нашаво і не спрашуй; у Туреччину прийди, так куда ні абернись, усьо турки, усьо турки; аж сумно! А во всякой землі гаворят не по-нашому. А как? вот видиш, я тебе і ето разталкую. Вот у нас, примером сказать, хлеб: вот і я, і ти, і усяк знает, што то хлеб, а у них так іначе завьоться. Алі вот і вода; ну, малая дитина у нас назавьот воду водою, у них — так і не вмьют так назвать. Умново в них нічаво не спрашуй, усьо па-своєму і савсем не так, как у нас.

О л е к с і й Господи милостивий. Яких-то людей на світі нема! Де ви, дядюшка, на хватері? Я б до вас прийшов колись би послухати.

С к о р и к. Та я так — то у аднаво приятеля паживу, то у другова, та дечем і прамишляю. Спасіба харковцам, палюбилі меня! Де христини, де сватьба, то уж без Осипа Скорика не абайдьоться, патаму што увесь закон знаю; какой парядок у каком случае падать, і где какое слово приставить, і где набрехеньку випустить. Та і к тому ж, как стаяли з палком у Ягатині, так там старик хазяїн, та і палюбилі меня і паказал дешто; так я і знаю алі кров замовить, алі от гадюки загаварить, скотину ісправить, когда ведьма, доївши, іспортить, і прочего дечаво знаю. Хадивши как я по Фрації і по Туреччині, чавото чалавек не навчиться? А ат таво і хлебушка перепадает. Вот і сей вечер, прахал адин приятель висватать сина; та хоч он і дурачок, та я знаю, как тут павернуть. Узять греха на душу пабольш брехать, как абнаковенно при сватанье...

О л е к с і й (нетерпеливо). До кого ж се ви ідете старостою?

С к о р и к. А вот пайдьом до Прокопа Шкурата, вот он тут і живьот; а девка, брат, важная!

О л е к с і й Та що се ви зо мною робите?.. Се ви мене, дядюшка, буцім живого ріжете!.. Се ви мені смерть заподіваєте!

С к о р и к. Што ти гавориш? Нешта девка тебе приглянулася?

О л е к с і й. Та не то що приглянулася, а ми вже більш півгоду з нею любимося, і побожилися, і заприсяглися, щоб нам не розлучатись, а тепер, як постигла нас лихая годинонька, що її силують за Стецька Кандзюбенка, так нам і світ не змилився! Поможіть, будате паскові! Не ідіть сватать за Стецька, а ходім зо мною до Шкуратів та поговоріте об мені. Ви таки світу навидались; знаєте і хрэнцюзьке слово, і турецьке; зробіть так, щоб Уляну за мене віддали і щоб не дали мені з журби пропасти, та щоб не загубили і її! Бачите, яка ходить!

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЬЕ

Те же и Уляна, вышед за ворота и увидев Скорика застыдилась и хочет воротиться.

О л е к с і й А іди, Улясю; а іди, галочко, сюди! Та не соромся. Се мій рідний дядюшка вернувся з походу. (Приводит ее к Скорика). Ось розкажи йому, як ти мене любиш.

У л я н а Зділайте милость, уступітесь за мене, бідную, нещасную! Хотять мені світ

зав'язати, хочуть мене силою віддати за Стецька, за того дурного...

С к о р и к. Ах, ти, девушка, девушка! Повези тебе у Францію, так би там тебе назвали мамзель; а у Туреччині — марушка, а у Рассеї — девушка-зазнобушка! Я усе їх язики знаю. Ну, кцк тебе аддать за Стецька, кагда ти любиш маво племянника!..

У л я н а Ох, батечку! Як ясе ви оце відгадали, що я його люблю?

С к о р и к (хвастиливо). Ну, да так; не усьо спраста. Ходили таки па паходам, видали свету, та дешто і знаем. Ну, такти любиш ево?

У л я н а (стыдливо). Мені стидно сказати! Адже ви знаєте?

С к о р и к. Ну, Алексій тебе любіт?

У л я н а (скоро). О! про його скажу: він мене любить так, що і сказати не можна, і каже, що краще мене нема ні меж селянами, ні меж городянами. Я б і про себе сказала б вам, як я його люблю, так не годиться про се розказувати. Я тільки матері сказала, що люблю його дуже-дуже і що краще його і у всім Харкові нема. А вам сього не скажу.

С к о р и к. Што ж матушка? Каково чорта вона ретирується-та?

У л я н а Каже, що крепак. Боїться, щоб мене у селі не обіждали.

С к о р и к. Крепак? Та што ж за біда? Вана не хадила по свету, так нічаво і не знает. А вот как я хадил па паходам, так видал, што і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї за памещиками крепакам житьйо доброе. Вот і Алексієв барин доброй, честная душа! А што меня у салдати атдалі, так ета по наговоркам прикажчика. Так што ж? Наслужил богу і государю, пахадил па паходам, навидался свету і у Франції, і у Німечине, і у Рассеї, і у Туреччине; та і стал чалавеком, та і горюшки мне мало-ста.

О л е к с і й Постарайтесь ж і об нас, дядюшка! Киньте Кандзюбенка, ходім до Шкуратки, та поговоріть, нехай не губить нас.

У л я н а (поет).

Ой дядечку,

Голубчику,

Змилуйся надо мною!

Не дай мені,

Сиротині,

У яму іти живою!

Як рибонька без водиці,

Так я, сердешна, б'юся!

За дурного за Кандзюбу

Силує матуся!

З Олексієм розлучають,

Не дають пожити,

Лучче смерть я заподію,

Коли не любити.

Ой дядечку,

Голубчику,

Не дай мені пропасти!

Прошу тебе,
Ратуй мене,
Защити від напасти!
Озьми своє ружжо страшне
Та стрельни в Уляну.
Ой, чим іти за нелюба,
Лучче лягти в яму.
Озьми свою шаблю гостру,
Зрубай мене разом!
Без милого Олексія
Вмру одним я часом.
Ой дядечку,
Голубчику,
Прошу тебе,
Ратуй мене,
Не дай мені пропасти!

С к о р и к. Нет, сево не магу сделать. Я присяжной чалавек, абещал Павлу Кандзюбе ітить за рушниками і довжон сдержать слово. Только вот што: на сватанї впалавіну буду брехать і разхвалювать дурного Стецька, а так, з военнаво артикулу, закину і усьо дело около пальця зверну; а завтра прийду та й буду атакувать стару Шкуратку; я знаю, у ней уся сила. А когда што не то, так ми і наговорною водицею попоштуем, татчас сдасться і думкою налево кругом! (Поет).

Уж недаром ми хаділі,
Скрозь в паходах ізследілі,
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо звезду да лад.
Бул у немцов на родинах
І у турков на хрестинах,
У французов бил дружком,
Там хаділ я с рушником.
От гадюки отчитаю,
Стару девку просватаю,
Лихоманку зашепчу
І злодія проучу.
Все зроблю я, што вам нужно;
Ворожить тепер досужно.
Знаю, знаю весь обряд,
Дело всьо звезду на лад.

О л е к с і й І, вже, до завтрього! Лучче б сьогодні! Пожалуста, дядюшка. (Уляне).
Адже мати дома?

У л я н а. Нема! пішла у різниці яловичини купувати; буде вечерю варити на те

прокляте сватання. І я ж кажу: краще б сьогодні, як паньматка вернеться, та й поговорили б, або, може, і відшептали б її від Стецька; а то як рушники подаю, то й побойтись відкидатись, щоб не платити Кандзюбі безчестя за наругательство.

С к о р и к. Вота, а я ж у вас на што? Севодні нікак не можу, дал слово, довжон сполнить, я на то присягу принімаю, щоб стоять і у слові, і у делі, а назад не отдаваться. А завтра другое дело, насмотрим і на зорі і што кому присниться. Может-таки Осип Скорик што-небудь да знает-га. Уж он лі света не бачил? не учить ево. Разведьот беду і не такую. Потерпіть до завтрього. Авось!

У л я н а. До завтрього? Може, мене завтра на столі побачите!

О л е к с і й Як тільки здумаю, що Удяна чіпляє хустку оттому навіженому Стецькові, то мене так трясця і трусить. (Стецько за кулисами поет). О! бач, який іде!

С к о р и к. Жалко мне вас, детушки! А по другой команде вот што: не только свету, што у вакне, я й сам думал, што только его і есть, што у нас, а как пашол па усем гасударствам, так, батюшки! какой свет большой! Так і ви, не тужіть. Паіськай другой девки, кагда сая не наша. Теперича пайду тавариша у старости ськать; а ти через час места дожидай меня на Лопанском мосту. Я тебе новой пароль скажу. (Уходит).

ЯВЛЕНИЕ ЧЕТВЕРТОЕ

Уляна, Олексій и Стецько поет и грызет орехи.

С т е ц ь к о (поет без музыки).

Ішов Стецько льодом,

Свинка огородом;

Подай міні, моя мила,

Свою білу ручку!

Бач, де вона! А я собі сидів, сидів, аж спати захотілося. І що робить, не знаю; чи іти додому, чи тут старостів дождатись? Нікого і спитатись. Мати повіялась кудись, а старий усе кликав мене на вольну, далі і захріп; там так здорово хропе, що аж хата труситься. А я поліз на полицю, та й намацав горіхи, та й трощу їх. Анумо, Уляно, цятатись! А кажи: чи цїт, чи лишка? От у жмені держу.

У л я н а. Та піди собі геть! Цїт, — тільки відчепись.

С т е ц ь к о (считает орехи). Так, відгадала. Оце один, два їх, п'ять, десять, три, усі!

О л е к с і й (ударив его по руке, выбивает орехи), А ти, бачу, і лічити не вмієш? Оттакий козак!

С т е ц ь к о (оглянувшись и тут только увидев его) А ти чого тут, пробишака? Чого ти з моєю дівчиною стоїш? Чого дивишся на неї, та ще, може, і говориш з нею? Гляди, щоб я не дав тобі щипки! Геть відсіля, кажу, тобі! (Олексій подходит к нему, а он пятится от него). Цур тобі! Не заньмай мене, я тобі кажу! А то побачиш, що я тобі зроблю.

О л е к с і й (все подступая к нему). Ану, ну! Що ти мені зробиш?

С т е ц ь к о (отступая). Що зроблю? Ось побач; ось тільки хоч пальцем доторкнешся до мене, то як скажений закричу пробі! Ще дужче, чим тотді.

О л е к с і й Цур дурня, та масла грудка! Чуєш, я тобі кажу: не в'яжись до людей, то

й я тебе не заньматиму.

С т е ц ь к о. А до яких же я людей в'яжусь? А казки, кажи!

О л е к с і й Чого ти в'яжешся до Уляни, йолопе? Вона за тебе не хоче.

С т е ц ь к о (подобрав орехи, продовжає їх грызть). Дарма.

О л е к с і й Вона каже: краще їй з мосту та у воду.

С т е ц ь к о. Дарма.

О л е к с і й Вона каже, що за тобою буде пропаща.

С т е ц ь к о. Дарма.

О л е к с і й Вона каже: краще їй світ за очима піти, чим за тебе.

С т е ц ь к о. Дарма.

О л е к с і й Вона каже: цур тобі, пек тобі, осина тобі, дурний, божевільний, навіжений, католице, бузовіре...

С т е ц ь к о. Дарма, дарма, дарма! Хоч ти мені що хоч кажи, а я тобі усе казатиму: дарма, затим що дарма. Хоч вона і не хоче, хоч вона плакатиме і вбиватиметься, хоч здохне, то мені дарма, аби б тільки пішла за мене.

О л е к с і й. Що ти будеш з таким дурнем робити! Він усе своє товче. Ну, ще ласкою попрошу тебе: Павлович, Степанку, голубчику! Відкинись від Уляни, не заїдай їй віку, дай їй ще на світі пожити з ким другим, а не з тобою! Не бери її, я тобі спасибі скажу!

С т е ц ь к о. Так і я ж тобі, братику, ласкою скажу, що я б тебе послухав, так що ж будеш робити з моїм батьком? Оженись, каже, дурню, таки оженись; та вже аж обрид мені з сим оженінням; так оце тільки затим я і женитися хочу.

О л е к с і й. Та шукай собі другої дівчини; се вже не твоя і не хоче за тебе.

С т е ц ь к о. Та де їх у урагової матері знайдеш? Вже я раз ходив з старостами; ходили по усьому за-Харкову і усю Заїківку і Москалівку виходили; де хоч поганенька дівка була, усюди заходили, так ні одна не іде, як затялись.

У л я н а Чом же вони за такого парубка та не ідуть?

С т е ц ь к о. Без сорома казка: кажуть, що дурний. "Дурний, цур йому"! — ось як кажуть. Се вже урагова мода стала, що усе за розумних хотять. Від сього і люди на світі переведуться. За дурних не ідуть, а розумних нігде узяти, от усі люди і повиздыхають, а нових людей — тпррру! — нігде буде взяти!

У л я н а Та й я ж тим за тебе не хочу, що ти дурний, і тобі у вічі кажу.

С т е ц ь к о (молча смотрел на нее быстро и долго. потом вдруг вскрикивает). Тю на твою голову! Ти тільки сама кажеш; а мати каже, що я не зовсім би то і дурний; так хто вас зна, хто з вас бреше. А там і дівка каже, батько каже, і мати каже, брати кажуть, сестри кажуть, що буцім я дурний, так вже нігде дітись!

О л е к с і й. Оттак казали за-харківці, а як прийдеш свататись на Гончарівку, то й за-лопанці те ж скажуть.

С т е ц ь к о. Матері трясця за-харківцям і за-лопанцям, коли так скажуть. А купці так не те кажуть.

О л е к с і й Хіба ж тебе і купці знають? Як же ти до них попав?

С т е ц ь к о. Ось бач як. Послав раз батько, — та й близенький світ! — аж за Нетечу, а я й не потрапив, та й блукаю по вулицям, та розглядаю. А тут шусть на мене коні! Машталір як уріже мене у се плече кнутом, як гикне: паді! Я сюди; а мене другий по сьому плечу; я бачу, що непереливки: відсіля коні, відтіля пани, так я шморг у лавку, та й дивлюсь, що там робитця. А там купці, та так обдурюють панів, що на! (Смеється).

О л е к с і й. Чим же вони обдурюють?

С т е ц ь к о. Еге! ось як; Увійде пані у лавку, уся така цвяхована, як мак у полі. Бриль на ній... тільки що ув огород горобців полохати, та шовкове рядно нап'ято, а скрізь так і світиться... (Смеється). Вже я, братику, надивився!.. От купець і подасть шовкової ганчірки шматок або хусточку діряву, що мені і на онучі її не треба, та і лупить грошики, скільки видно. А вона і хвалиться, що добро купила; а я бачу, та регочусь собі, та думаю собі: купила добро, що і на підтичку не годиться. Аж ось мене купець і здрів та і каже: чаво тебе, маладець, нада? А я кажу: я не молодець, а Стецько. Тут, знайш, скинулись по слову та і стали приятелі. Далі зібралось їх чимало: і старі, і молоді, і лисі, і підсліпуваті, і усякої масті. Регочуться з мене, а я з них регочуся та дещо вигадую. Далі заставили танцювати; як же я їм учистив гопака, так аж полягали регочучись. А далі і надавали: хто сукна на шапку, хто пояс, хто ренського, хто хустку, та прохали, щоб ще прийшов...

О л е к с і й Годі ж, Стецю; тебе і до вечора не переслухаєш. Тепер кажу тобі: просив тебе ласкою; не відкидаєшся? Так слухай же: от нас двоє і Уляна третя; тільки побереш рушники та побачу тебе з хусткою, то знай, що тільки тобі і на світі жити!

С т е ц ь к о. Лиха матері! А я з хусткою та залізу аж у солому. Трясця там знайдеш!

О л е к с і й І там знайду та й задушу...

С т е ц ь к о. Ось тільки задуши, а я батькові скажу...

ЯВЛЕНИЕ ПЯТОЕ

Те же и Прокип без шапки, крадется чрез театр.

У л я н а. А куди то, тату, мандруєте? Вернітесь лишень! (Ведет его назад). Єй же то богу, не пуцу!

П р о к і п. Та мені є діло до чоловіка, — що се таке?

У л я н а. Оттак, припало діло! та без шапки і ідете?

П р о к і п. Винеси ж ке шапку.

У л я н а. Не винесу, бо підете на вольну, а опісля що від матері достанеться. Хіба не знаєте?

П р о к і п. Оттак! усе на вольну.

С т е ц ь к о. Та винеси йому шапку, послухай; бач, як його кортить. Хоч би і на вольну пішов, так тобі що за діло? — Не хто ж велить, батько, хоч і поганенький, мо, ликами шитий, а усе-таки батько. Не послухала б ти мого? Він би тебе скрутив, що до нових віників пам'ятовала б. Чи так і мужика не будеш слухати? Ну, ду! В мене гляди!

У л я н а. Не буду тебе слухати, бо не буду твоєю жінкою.

С т е ц ь к о. Побачу, як то не будеш! Ану, старий! як скажеш: чи вона буде, чи не

буде моєю жінкою?

Прокіп. Хм!.. Я б тобі щось сказав, та тутечка не можна. Ось ходімо зо мною прогуляймося, аж ген туди, на Лису гору.

Стецько. Якого я там чорта забув? Не хочу.

Олексій. (отведа в сторону Стецька). А що, чи є в тебе гроші?

Стецько. Та ось повна кишеня; батько дав на сватання.

Олексій. Пробігайся ж з ним на вольну та постав йому четвертину, то він до тебе буде добрий і дочку присилує.

ДУЭТ

Прокіп.

Ходім, зятю, за лісок,

Там новий стоїть шинок,

Горілочка лепська,

Шинкарочка Хвеська!

Стецько.

Тю-тю, дурний, відчепися!

Пий горілку, подався!

Прокіп.

Там горілка є, і пиво,

І шинкарка чорнобрива,

Шинкарочка почастує,

Шинкарочка поцілує.

Стецько..

Кажу, сам пий, подався.

Прокіп.

На шинкарку подивися;

Шинкарочка наливає,

Шинкарочка знай моргає.

Ходім, зятю, помандруєм,

Горілочки покуштуєм,

З шинкаркою пожартуєм.

(Подмигивая и приплясывая).

Горілочка лепська,

Шинкарочка Хвеська!

Стецько (все думавший, соглашается).

Шинкарочка наливає,

Шинкарочка знай моргає.

Прокіп.

Є горілка там, і пиво,

І шинкарка чорнобрива.

Стецько.

Шинкарочка почаствує,

Шинкарочка поцілує.

Дурням ти не потурай.

(Вместе)

Ходім швидче, поспішай.

Ходім хутко, помандруєм,

Горілочки покуштуєм,

З шинкаркою пожартуєм.

Горілочка лепська,

Шинкарочка Хвеська!

Шинкарочка почаствує,

Шинкарочка поцілує!

(Обнявшись и приплясывая, уходят).

У л я н а. Буде ж мені тепер від матері, зачім батька не встерегла. Побіг би ти, Олексіечку, та вернув їх.

О л е к с і й Не руш його, Уляно; нехай іде, нехай Стецько заведе його на вольну та й сам зайде хоч до завтрього, так з ким старости прийдуть і як у вас без батька буде?

У л я н а Нехай як собі знають, а я не винувата; я таки шапки не дала. Що, Олексіечку, ось і вечір близенько; що нам робити?

О л е к с і й Хто його зна, моя рибонько! Щось і дядько не туди став гнути, усе за багатим тягне. Що-то якби я паном був, тоді б своя воля: украв би тебе по-панськи та й оженився б.

У л я н а. А опісля і покинув би мене, як пани роблять?

О л е к с і й. Не говори так, моя кришечко! Хоч би я над панами пан був, хоч би ахвицером був, а все б тебе так любив, як і тепер. І хоч би мені одежі на увесь год давали, або пару волів, або отаманом настановляли, то я б нічого не захотів, опріч тебе одну.

У л я н а. Спасибі тобі, мій соколику, що так мене любиш, та й я ж не менш тебе. Нехай би за мене сватався не то що Стецько, та хоч би і сам хватальний, та давав би мені скільки разків намиста з дукатами, та справив би баєву юпку та каламайкову спідницю з шовковою запаскою, то от же то богу, плюнула б йому межі очі, а пішла б за тебе... От же й лихо! Мати іде, ще буде мене лаяти, зачім з тобою стою.

О л е к с і й Нехай іде; ще буду її ласкою прохати, чи не змилосердиться хоч трохи.

ЯВЛЕНИЕ ШЕСТОЕ

Те же и Одарка.

О д а р к а. Чи се ж тобі, дівко, звичайно середу дня з парубком на вулиці стояти? Чи се тобі хіба вечір? Не вміла б де у куточку постояти, щоб ніхто і не бачив, а то і маяче усім у вічі, як та верства! Що люди скажуть?.. Та й тобі, Олексію, чого тут ханьки м'яти? Вже вона мов просватана; відрізана скибка. Шукай собі другу, а її вже не обдурюй.

О л е к с і й. Ні, паньматко, ніколи я нікого не обдурював; не моя се натура, її ж я

полюбив, от від макотруса буде другий год; та, правду тобі скажу, так її полюбив, що коли не віддасте за мене, то не знаю, як і на світі проживу. Одаріє! Не знаю, як вас по батющі, паньматко! Згляньтесь на бога, не занастіть моеї душі; кажу вам, що вмру або у салдати піду, коли її рішусь. Пожальте мене, сироту: батька у мене нема, мати при старості, одна, нікому її, бідної, буде доглянути. Я буду тут-здесь на заробітках, а Уляна і господарюватиметь і стару матір доглядатиметь. Захочете і ви до нас перебраться? — найдемо куток, буде і хліба шматок. Буду на вас заробляти, буду вас почитати і послухати як матір ріднесеньку. Худого слова від мене не почуєте. Буде вам гарно в мене жити. Коли і було яке лихо, то усе позабуваєте, тільки віддайте за мене Уляну.

О д а р к а. Олексієчку, мій голубчику! Послухай же й мене, що й я тобі скажу. Я й сама тебе люблю, мов ріднесенького сина. Парень ти протів мене звичайний, слухняний; що озьму у руки ту чаплію, що ти мені сковав, то зараз тебе і згадаю. Та як же за тебе віддати? Ти собі на лихо крепак! Та й за Кандзюбенка як не віддати? Хоч дурний — міри нема, так багатий, не узяв його чорт і з батьком. Сама собі господиня, свекрухи нема; у хороші походить і у волі поживе. Ні, Олексійку, не віддам з волі та у неволю.

О л е к с і й. Та яка се неволя? То ви не буваєте по селам та й не знаєте, як тепер добре за панами жити! І казенні дівчата, аж вибрикуючи, ідуть у села за панських; одна одну попережа.

О д а р к а. Та воно, Олексійку, і правда твоя; чула і я дечогось про се багацько: ідуть і наші городяни за селян, та ще й за панських; та мені ось що: Кандзюбина худоба, а її до біса! Жалко, як достанеться кому другому, а не моїй дитині. Нехай вже, Олексію, так буде, як воно є. Ти з Уляною розійдись та приходь на весілля, буцімто нічого і не було.

О л е к с і й. (тяжко вздохнув). Ой паньматко, паньматко! Ти мене такими речами мов гарячою шиною у серце шпигаєш! Щоб я на весілля прийшов? Не хочу, не хочу!.. Не можу із собою зовладати, бо любов, як сон: ні заїси, ні зап'єш, коли кого нападе. Коли ж нема у вас жалю, піду прямо до свого барина, упаду у ноги і проситиму, щоб віддали у салдати, та й піду на край світа, у Туреччину, де дядько був.

У л я н а (плачет). Тоді, мамо, тільки ти мене і бачила!

ДУЕТ

У л я н а.

Матусенько ріднесенька!

Зозуленька милесенька!

О що ж оце мені ти робиш?

За що мене нещасну топиш?

О л е к с і й.

Не пий ти нашій крові!

Не розривай щирої любові!

Худобу всю мою озьми,

Без неї щасливі будем ми!

(Вместе).

Нема біди,

Нема нужди,

Де щира любов.

Дасть і радість,

Дасть і щастя

Нам вірна любов!

О л е к с і й.

Чи вміє дурень же любити?

У л я н а.

Порадоньку він дасть яку?

О л е к с і й.

Тільки знай, що будеш сльози лити!

У л я н а.

Не буде щастя на моїм віку!

О л е к с і й.

Ой згляньте на мою біду!

Улясю за мене віддайте,

Коли ж не віддасте, то знайте,

Я за очима світ піду!

У л я н а

Ой згляньте на мою біду!

За милого мене віддайте;

Коли ж не віддасте, то знайте,

(Вместе)

Усюди смерть собі знайду!

Мене з тобою розлучають!

Нехай собі вони се знають:

У л я н а.

Усюди смерть собі знайду!

О л е к с і й.

Я за очима світ піду!

(Обнимаются. Одарка в стороне плачет).

О д а р к а (подошед к Уляне, ласкает ее). Годі ж, Улясю, годі, моя доненько! Не розривай мого, серця! Іди у хату та вбирайся; вечір близенько, скоро старости придуть.

О л е к с і й. Тривай, паньматко! Поки ще Уляна не заручилась, поки ще мені не гріх назвати її своєю, нехай ми попросаємось, як довг велить. (Подошед к Уляне, говорит с горестью и сквозь слезы). Улясю! серденько, рибонько! Бачить бог, як тяжко мені на душі!.. Не можу тобі розказати, як надривається моє серце!.. Прощай... Улясю!

(Плачет, и Уляна горько рыдает). Прощай, моя зірочко!.. Нехай... тобі бог помога!.. Казав би я тобі — не забувай мене, так закон не велить; ти довжна любить і шанувать, кого тобі бог дасть. А об мені... і не спом'яни!.. Знаю; як ти мене любила, та знатиму, яково буде твоему серцю жити з нелюбом. Не горюй, Уляно, та не вбивайся!.. Нехай я один за нас за двох буду горе пити!.. Нехай я один буду страждати!.. Коли ж почувеш, що була війна, то й знай, що мене перша куля зведе з світу... Заплач нишком, та й... як собі хочеш. (Тихо плачет и хочет ее оставить).

У л я н а (обняв, удерживает его). Олексіечку! мій лебедику, мій соколику! На кого ж ти мене покидаєш?.. Чи так же я тебе любила, щоб пережила розлучення з тобою?.. Ще ти не далеко зайдеш від Харкова, а мене приньме сира збмля! Дойде ся вісточка до тебе, мій Олексіечку! — не журись, поплач трошки, відпоминай ту, що тебе щиро до смерті любила, та і надійсь, що бог нас зведе на тім світі докупоньки. Прощай, Олексіечку, прощай!.. була твоя і буду твоєю! (Обняв его в последний раз, утирает слезы и подходит к матери, с твердостью). Ходім, мамо; робіть зо мною, що хочете; уже я не тутешня!.. (Скоро уходит).

О д а р к а (во все время горько плакавшая). Світа не бачу за горючими слізюньками!.. Я ж кажу: коли б мені не Кандзюбова худоба, то я б і не подумала за того стидкого та бридкого Стецька віддати таке золото, як моя Уляна; та ба! (Уходит).

О л е к с і й (в горести задумался). Усе то гроші, усе то гроші! Таки куди не подивись, усе вони на світі орудують! З грішми, що не задумай, так усе і уродиться! З грішми, хоч лежінь, кажуть трудящий; з грішми дурня, невігласа, і почитують і шанують лучче, чим доброго, розумного і роботящого. З грішми можна і бездільничать і других обдирать, та ще замість щоб такого у Сибір, так такому ще і кланяються. Та чого тут далеко ходити? З грішми от і Стецько шанується, мов чоловік; а він, по правді сказавши... що він? — Стецько!

ЯВЛЕНИЕ СЕДЬМОЕ

Олексии и Стецько.

С т е ц ь к о (за кулисами еще отзывается). Га! Чого? Ось-ось де я! (Выходит, едва идя от усталости, и пыхтит). Ге! ге!.. ге!.. Бодай тебе заво... ге! заводила лихоманка, як він мене за... ге!.. завів! Одно те, що насилу дійшов, а тут ще і не потрапив, замість Харкова та учистив аж у Григорівку. Було б тобі сватання! З якого б чорта рушники давати, якби я не прийшов? Ще ж і додому швандяти не близько!

О л е к с і й (в сторону). І ще з сим дурнем нічого і не зробиш! Заслав було його, так-таки вернувся. (Стецьку). Чого ж ти вернувся? Де ти дів свого тестя?

С т е ц ь к о. А щоб він злиз! Знаєш: як пішли ми, та усе ідемо, усе ідемо... а він поспіша, аж сопе, та усе поспіша; а далі став тюпати підбігцем; а там вже — даром що старий — став і підплигувати, неначе панський пристяжний; а я за ним тюпаю, усе тюпаю... та не дожену. От як бачу, що не дожену, гукнув, щоб вернувсь та узяв гроші, бо за що він питиме? Кинув йому зо жменю, та як потяг назад, та й не потрапив, та аж у Григорівку просунувся, а відтіля вже сюди; та так утомивсь, що неначе у хрещика гравсь. — А ти чого так посупивсь, мов той кіт, що мишу упустив? Але не слуха, що

йому і кажеш...

О л е к с і й (все не слушаая его). Піду тепер до дядька-салдата. Не хочу ніякої поради. Нехай вчить муштри; іду охотою у салдати... (Скоро уходить).

С т е ц ь к о (один). Ану, Стецько, чи вже спочив? Ходім, голубчику, ще до батька; може, він досі сердиться, що я не йду. Прийду та обую шкапові чобети з підковами, одягну нову свиту... та й мудра ж! Ходім!.. Та не близько ж іти! Аж ген-ген! І не видно відсіля!.. (Поет).

Оцей світ,
Такий світ,
Який собі довгий!
Цілий день проходиш,
Кінця не знаходиш!
Коли б він,
Коли б він
Та був коротенький.
Щоб тут поле,
А тут ліс, —
Недалеко б дідько ніс.
От тут дівка, а тут батько,
А тут їх і хати,
Щоб недовго до них швандять,
А швидч дочухрати.
А то швандяй,
Швандяй, швандяй,
Швандяй, швандяй...
(Уходя все поет).

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Внутренность крестьянской избы; на правой стороне длинный стол, покрытый ковром и сверху скатертью, на ней большой ржаной хлеб. По обеим сторонам стола длинные скамейки; на левой стороне сцены три маленькие скамейки. В углу, но на виду, печ.

ЯВЛЕНИЕ ПЕРВОЕ

Прокип лежит на скамейке за столом и спит.

О д а р к а (выходит и продолжает говорить за кулисы). Гляди ж, Улясю-душко, не барись. Пов'язавши скиндячки, пришпили квітку з правого боку, щоб знати було, що молода, та й виходь піч колупати. Вже скоро і люди прийдуть... Та що ми без батька будемо робити? Хоч поганенький, та був; а теперички із-за свого та треба позичати. Де то він шляється?.. О, лиха моя година! (Поет).

Та лиха ж моя година!
Мене мати втопила:
За п'яницю віддала,

Щоб я, бідна, пропала!
Була собі попівна,
Меж дівками королівна;
Мудрі бублики пекла
І танок усім вела.
Тепер куди гожуся?
З п'янюгою вожуся!
Ні з ким взяти поради
І совіту подати.
Краса моя зав'яла!
Худобонька пропала!
Гай, дівочії літа!
Плачу, як та сирота!
(Прокип крепко всхрпнул).

О д а р к а (увидев его). Дивись!.. се він спить! — уставай! Скоро люди прийдуть, давай порядок. Устань-бо! (Толкаєт его, он привстаєт, зевает, потягиваєтсє и сидє дремлет). Та прочумайся, навіжений! Та кажи лишень: де оце ти шлявся?

П р о к і п (все сидє, зевает). Щось невтямки, де я був.

О д а р к а. Та вже нігде більш, як на вольній.

П р о к і п. А побіг би я та спитав. Чи я був там?

О д а р к а. Та годі тобі: уставай, давай порядок; адже ти батько.

П р о к і п (встаєт). А може, і справді, що я батько?

О д а р к а. Ну, тепер кажи: чого ти на вольну ходив, коли я не веліла?

П р о к і п. Як чого? Пояса викупати. Хіба без пояса на сватанні бути?

О д а р к а (скоро). А що ж, викупив?

П р о к і п (вєло). Та еж!

О д а р к а. Де ж ти гроші узяв? Мабуть, у тебе є вони? Так ке сюди, на сватання треба.

П р о к і п. Де узяв? Зять дав.

О д а р к а. Зять? Бач, який добрий! Ще й нічого, а вже і гроші дає. Зосталося ж в тебе? Та ну-бо, прочуняйся швидче (ласкаєтсє к нему) та приберись любенько: умийся, щоб хміль пройшов, та підпережись гарненько. Та ке лишень гроші сюди, я сховаю, а після тобі і віддам. Або ке пояс сюди, я тебе підпережу, як змолоду підперізувала. Ти був тогді такий бравий! Чи впам'ятку тобі, як колись раз, ще ти парубком був...

П р о к і п (слушєт єє, різнежилсє). Ге! як на току? — знаю, знаю. Згадав! (В большом духе). Що то тогді гарно було!

Іще того не забув,

Як я парубком був.

З дівчатами женихався,

Цо вулицям усе я шлявся.

А тепер уже не так;

Вже не той у мене смак.
Цур йому вже женихатись.
От на вольну швидч забратись.
Ой жінки ви, цокотухи!
Не смашніш ви від сивухи!
Хоч як хочеш, так цілуй;
А смашніш. як: буль, буль, буль!
О д а р к а.
Давай же пояс сюди, мерщій...
ДУЭТ
О д а р к а (ласково).
Ке лиш пояс сюди, моє серденько!
П р о к і п (нежась).
Озьми пояс, підв'яжи, та легесенько.
О д а р к а (с більшою ласкою).
Давай, давай, голубчику, давай пояс сюди.
П р о к і п.
А що ж? скажу: голубочко! Нема пояса в мене.
О д а р к а.
Адже ти в шинок ходив викупати його?
П р о к і п.
Коли ж грошей не було, знов заставив його.
О д а р к а.
Бодай тебе заставляла лихая година!
П р о к і п.
А чим би я похмеливсь? Тут лиха година!
О д а р к а (засучивая рукава).
Та хоч гріх, хоч і два, поб'ю, я п'янюгу.
Ох,, був колись чоловік, тепер спився з кругу!
О д а р к а.
Поб'ю тобі морду всю,
(Вместе).
Хоч я тобі й жінка,
Бодай лучше і сказивсь!
Ох, бідна я жінка!
П р о к і п.
Та чим би я похмеливсь,
Якби не горілка?
Та чим же я винуват,
Дорога горілка.
О д а р к а (в большому сердце). Так оце у тебе і грошей нема? О, гаспидський

чоловік! Щастя твоє, що не такий час, я б тебе так притасувала, що б тебе і чорт не пізнав! Та ще, може, не скоро старости прийдуть, а то опісля серце відійде. (Бросаясь к нему с кулаками). Я тобі, стара собако!.. Я тобі сиві патли пообриваю!.. (Стук в дверь). Ох, мені лихо... Сідай швидше... Цур тобі! нехай опісля... (Садится с мужем и отдыхает).

ЯВЛЕНИЕ ВТОРОЕ

Те же и Олексій входит с покойным духом.

О д а р к а. Е! се Олексій.

О л е к с і й. Дай боже вечір добрий! Помагайбі вам на усе добре!

П р о к і п (очень важно). Спасибі.

О д а р к а. Просимо до господи. Сідай, Олексію, щоб, як кажуть, старости сідали. Ти таки прийшов до нас?

О л е к с і й. Прийшов, тітко, коли не виженете. Знаєте, що я вам скажу: ходив собі по вулиці та ось що змороковав. Не віддаєте Уляни? так і бить, бог з вами! Дядько каже: не тільки світа, що у вікні, не во гнів вам сеє слово. Є дівчат по усьому світу; заплющившись, десяток нагарбаю. Невдаха женитись на Улянні — найду собі другу. А мені подозвольте подивитись, як люди сватаються; повчусь і собі.

О д а р к а. Добре се ти, Олексію, вигадав, що покинув за Уляною вбиватись, а теперечки і вона, побачивши твоє роздум'я, і сама схаменеться і полюбить Стецька. Посидь же з нами; казали дівчата —прийдуть на сватання, і музику достанемо, от і ти з ними потанцюєш і Улянні розвадиш.

О л е к с і й. А де вона? Я б з нею поговорив і навів би її на розум.

О д а р к а. От там у кімнаті убирається. — Уляно! Уляно! А ходи вже сюди! (Стучит три раза крепко в дверь). Ох, мені лихо! Оце вже старости! (Суетится). Ти, Олексію, сядь тут окроме біля дверей; а ми, старий, з тобою, як голуб з голубкою. Еге! (Садится с Прокопом на передних лавках подле стола). Уляно, Уляно! Іди піч колупай; старости вже прийшли. (Опять тот же стук). Та іди-бо; що ти не йдеш? (Бежит за нею и выводит Уляну, заливающуюся слезами, и ставит ее у печи). От тут стій, та соромся, та почервоній-бо; бач, яка блідна, та ні на кого не дивись, усе колупай.

У л я н а (с горькими слезами). Ох, боже мій — і Олексій тут!

О л е к с і й (подойдя к ней, говорит тихо). Мовчи та диш. Давай певно рушники, а з хусткою підожди, поки дядько-салдат навчить. (Идет к своему месту и садится).

(Опять так же стучат за дверью)

О д а р к а (усевшись с мужем). Ну, тепер зовсім. Починай, старий!

П р о к і п (громко и важно). Коли добрі люди, та з добрим словом, то просимо до господи; а коли так собі, то вибачайте.

ЯВЛЕНИЕ ТРЕТЬЕ

Скорик и Тымиш входят с палками; у первого подмышкой ржаной хлеб. Стецько в новій свите и очень больших сапогах, франтит и все охорашивается, не снимая новій високой шапки.

С к о р и к (тихо Тымишу). Ти ж, товаришу, как у паходах не бувал, света не видал и нечаво не знаєш, так у речах не суйся за умілими, а ожидай команди, та только

подтакуй. Вот і увесь пароль. (Стецьку тихо). Та сніми ж шапку, новобранець! У первий раз во фрунте. (Оправившись, подходять).

П р о к і п (очень важно). А що ви за люди, і відкіля бог приніс?

С к о р и к (так же важно). Прежде усево позвольте во фронт стать і без темпов вам честь отдать, а просто поклонитца и добрым словом прислужитца. Прежде паслушайте нас, а после уж будет от вас приказ. Кагда будет тее, так ми і онее; когда ж наше слово не в прийом, так ми адресируемося і проч пайдьом. А што ми не дезертьори, і не марадьори, і без худої науки, так вот вам хлеб святой у руки. (Подает хлеб). Пожалуйте.

Т и м і ш (кланяясь). Так-таки, так.

П р о к і п (приняв хлеб, целует и кладет подле своего). Хліб святий приймаємо, а вас послухаємо; коли ж ваша річ не до діла, то не треба і вас, і вашого хліба. Сідайте, люди добрі; може, здалека ідете? (Старосты садятся насаживают Стецька подле себя). А відкіля ви, панове, з якої землі?

С к о р и к. Ми з землі дальної. Кали слыхали, аж з Франції.

С т е ц ь к о. Вже й видно — москаль, зараз і збрехав. Ми притьмом з-за Харкова (Тымиш его удерживает).

П р о к і п. Що ж то за земля? Чи далеко вона відсіля?

С к о р и к. Не близько. Іщо аж за Москвою будет верстов сто.

Т и м і ш. Так-таки, так.

П р о к і п. Крий боже, як далеко! Мабуть, на кінці світа! Туди ворон нашої кості не занесе! — Хороша ж сторона?

С к о р и к. Старана важная! Туда і за всево свету господство з'езжаєца пажить, пагулять...

П р о к і п. Чи там же кабаки, чи вольна?

С к о р и к. Там об кабаках і не слишно; усе п'ють без заказу.

П р о к і п. А горілка дешева?

С к о р и к. Ніпочому. Там горільчані каладізя.

П р о к і п. От сторона, так-так! Ще лучче Косолапівки. Тим-то і господство туди унажа. Е, якби нам, жінко, туди на слободу перейти, та хоч би раз у таких колодязях скупатись! Ви ж в нас постоем, чи що?

С к о р и к (говорит скоро). Нет, ми прахадяща, партийонна каманда. А вот з нами какая гисторія, просимо паслухать. Раз у прошлом у годі були ми у паході, у диком народі. Семдесят городов разорили, тридцять полонили, а один траншеями осадили. А У евтом городі как раз сидел вот евтот (указав на Стецька) дикой князь. Войско ево штурмует, а он знай себе бунтует, паднімает угору плечі і гаворит такії речі: з городом вам атдамся завсем, толькі патеште мене тем, оддайте міне алі птицю, алі чорную куницю, алі красную дівицу, какую у вас ізберу і до себя приведу. Генерал нас призвал, такії речі і сказал: ти, Осип Скорик, па всему свету пабувал, усю Туреччину ізхадил і в Рассею захадил, ти з ним пайди і в Німецію зайди, іщіте таково дива, шукайте, і как найдьош, ему аддавайте. Вот ми как пашли, тридцать государств прашли, а такова дива не нашли. Я було у ретираду астался, так наш дикой князь затялся; усьо ішли, ішли, і

учора у етот город, — как завьотца, не знаєм, — пришли; тут разом пала нам пароша...

С т е ц ь к о (все слушал со вниманием). Бов, бов, бов! То по москалевій брехні дзвонюць. Яка лігом пороша?

С к о р и к (к нему с большим сердцем). Малчи, шпийон! Не дасть закону сполнить.

С т е ц ь к о (тихо). Дарма, бреши, бреши; до чого-то воно дійдеться.

С к о р и к. Вот как пала пароша, і на пароші след увидали і слідіть стали. Наш дикой князь татчас па следу взнал і как апеченой закричал: вот мая ні птиця, ні чорная куниця, а красна дівіця! Пайдьом ейо ськаты і на нейо пароль узятъ. Вот ми па следу и пайшли і да вашово дому пришли. Тепер ми себе розсуждаем: певно, наша ні птиця, ні куниця, а красная дівіця, у вас у хаті, тут ейо і палучить желаем. А па евтой мові будьте усе здарови. Нашому слову канець, а ви дайте делу вінець.

Т и м і ш (все продолжает). Так-таки, так.

С т е ц ь к о. Бач, куди карлючка закандзюбилась! Не з чорта хитрий і москаль!

П р о к і п (все с важностью). Що се за напастъ така? Відкіля се ви, панове хранцузи, таку біду на нас накликаете? І якого нам дикого князя поставляете? Що воно таке є, кажіть? Щоб нам нашого не втопить.

С к о р и к. Е, хоч наш князь і дикой, одначе он штукар веллкой! Как на свет родился, то іщо з сабою не бился; кагда ж ляжет спать, так ат нево і слова не слыхатъ; і таки з худоби кой-што маєт, і кагда абедаєт, зубов не позичаєт, а собственними своїми кусаєт; ат вади ні разу п'ян не бивал, і нікагда у себя грошей не крал; у кампанії знаєт честь, свічей і сала не ест; ум і разум за ним ведьотця, он на стену не дерьотця. Тепер ви делом розмишляйте, а нам ответ давайте.

О д а р к а (Уляне, которая стоит неподвижно). Колупай швидше піч, колупай!

П р о к і п (подумав, важно). Осъ що ми зробимо: хліб святий приньмаємо, доброго слова не цураємось; а щоб ви нас не порочили, буцімто ми передержуємо куниці або красні дівіці, так ми вас пов'яжемо. Чи так, жінко?

О д а р к а (весело и ласково). Роби як знаєш. Ти батько і нам усім голова; як скажеш, так і буде.

П р о к і п. Еге! Дочко, а годі піч колупати, давай чим оцих хранцузів пов'язати.

С т е ц ь к о (испугавшись). Ану, ну; до чого дійдеться, то я і навтікача.

О д а р к а (подойдя к Уляпе, весело). Іди ж, іди. Чуєш, що батько велить? Може, нічого не придбала та вже і сороміться. Не вміла матері слухати, не вчилася прясти, не заробила рушників, в'яжи ж хоч валом. А ке лишень, що в тебе там є? (Тащит ее против воли). Та іди-бо; ще й опинається.

С к о р и к (подойдя, удерживает Одарку). Пастой! — Делаіш темпи, без флігельманта. Кагда не знаєте порядку, спрашуйте бувалих. Прежде надобно сполнить закон. Ми усьо знаєм: видали, как ето делается і у Франції, і у Туреччине, і у Рассеї. Вота што: садись, мать. А ти, девка, пакланися батюсьці і матуьсьці на-троеча, дякуй за хлеб, і соль, і за науку, і праси благаславения на добройо дело. Вот как усюда делаєтця. (Сидится).

Т и м і ш (все повторяет кстати и не кстати). Так-таки, так.

С к о р и к. (Уляпе). Кланяйся ж у ноги, без темпов, по слову. (Уляна, заливаюсь слезами, кланяється в ноги три рази, а Скорик приговариває). Раз, у другий, у третій. Полно.

П р о к і п (когда она ему кланяється). Та буде ж, буде; та годі ж, годі. Давай швидче по чарці.

С к о р и к. Ну, тепер матусьці: раз, у другий, у третій. Полно.

У л я н а (поклоняє в третій раз, остається перед матерью на колінах и горько плачет, держа ее за руку). Ненечка моя ріднесенька! Лебідочко... перепілочко! У останній раз прошу тебе: не топи свого дитяти!.. Дай мені на світі пожити!..

(Олексій стоїт в стороні и, тронутий, утирає слези).

О д а р к а (сквозь слези). Годі ж, Улясю, годі, доненько! Устань же, кажу тобі. Сього вже не буде. Давай там, що є. (Видя, что Уляна не встає, починає сердитися). Та кажу ж тобі, що давай. От тільки не винесеш, то я тебе зроду не біла, а тут за патли потягну.

Т и м і ш. Так-таки, так.

У л я н а (в отчаянні). Боже мій милосердний! (Идет и, обращаясь к Олексию). Тепер, Олексію, прощай на віки вічні! (Уходить, заливаюсь слезами).

О д а р к а. Дурна, дурна! Так і я не хотіла за свого Прокопа, на стіну лізла; а далі — й нічогісінько.

С т е ц ь к о. Еге! Воно так: спершу не хоче, а далі і сама захоче.

(Уляна вносить на дерев'яній тарелці два шитих рушника, крест-накрест положенні, и підносить прежде к Скорику и кланяється. Когда он возьмет, она другой подносит Тымишу и, отошед к стороне, плачет).

С к о р и к (взяв рушник, встає и кланяється, держа его в руках). Спасіба батюсьці і матусьці, што свайо дитя рано будили і доброму делу учили. Спасіба і маладой, што рано уставала, тонко пряла і харошеньки рушнички придбала!

Т и м і ш. Так-таки, так.

С к о р и к (Тымишу). Ану, товаришу, зав'яжи мне, а я тебе. (Друг другу завязывают рушники через плечо). Вот так: щоб не зводили на людей напраслини. Уперьод наука. Завсем — скачи, козак. (Садяться на своих местах). А што ж? Делайте дело з канцом. Ми приведьонніе, ми не стак віноваті, зв'яжіте і колонновожатаво.

С т е ц ь к о. А князя і забули? Хоч би тобі на сміх чим-небудь оплутали.

О д а р к а. Давай же, Улясю, хустку молодому.

П р о к і п. Ну-бо, ну-бо, мерщій; пора частувати.

У л я н а (ломая руки). Вже ж, матінко, що хоч роби зо мною: лай, бий, хоч до смерті вбий, а не дам нелюбу хустки!..

О д а р к а (вскочив к ней). Та що се ти, Уляно? Чи на тебе біс напав, чи що? Кінчай діло, кажу тобі!

У л я н а. З місця не піду, хоч вбий!

С т е ц ь к о. Та чого ти їй у пику дивишся? За патли та в потилицю!

Т и м і ш. Так-таки, так.

О д а р к а (рассердясь). Та що се ти задумала? Як се можна хустки не давати? За якого ж ти гаспида рушники подавала? Та я з тебе дух виб'ю!.. Та я не подивлюсь, що ти молода...

С к о р и к (подождя, разводит их). Пастой, мать, ста не просто. (Посмотрев Уляне в глаза). Наслано, я вам гаварю, што наслано; та не побаїмся насипки, умеем і атаслать. Ми бували по свету: бували і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї, видали види і знаєм, што к чему. У меня не долго: скажу французскойо слово, так праженьом хоч какую насилку. Пайдьом сюда, у куток. Не смей ніхто падхадить к нам. (Отводит Уляну в сторону и говорит с нею. Она делается веселее. Между тем...)

О д а р к а. Наслано! Ох, мені лихо! А хто б то і наслав? Чи не врагова Сосюрчиха? Так і є. Колись на базарі полаялись з нею, так і похвалилась: я тобі, каже, віддячу. А учора я і бачила, що усе округ двора сновала, чи збирала що, чи підкладала, а я й байдуже! От же таки і віддячила!

С т е ц ь к о (громко зевает и потягивается). Цур йому, сьому сватанню: яке довге! Коли б швидше спати!

У л я н а (выслушав все от Скорика, в большой, радости убегает). Зараз, дядьку, зараз.

С к о р и к (подходит к месту и садится). Как рукой знял. Вибрикуючи пабегла і зараз усьо принесьот. Ета хто-то і наслав, та не умеючи. Уж с етаким не справітця-та! І пагразней попадались і у Франції, і у Туреччині, і у Рассеї, і где ми па паходам хадили, та і тих за пояс затикали. Да нас же прихадили вчитця-та.

О д а р к а. А що, пане старосто, якби я вас попросила: чи не можна що подіяти мому Прокопові? П'є непросипуще! Я б вам спасибі сказала.

С к о р и к (подходит и долго смотрит ему в глаза. Дано, зразу вижу, што дано; та ста хто-то з умом і дав. Много мине будет мароки. Вот, каби его у службу, та до нашаво хвельтхвебеля, так тот би атучил. (Хохочет). Тот би без нагаворов, а просто, палочками; так би і глядеть на сивуху не стал. Тот-то служба святая. (Поет).

Ми, как в службу поступаем,
Всю натуру оставляем.
Бил ти п'яніца і мот, —
В службе будеш ти не тот.
Палка! дело ти святое;
Ум і разум нам дайош.
Бррсиш, брат, ти всьо пустое,
Как к фельдфебелю попадьош!
Ах, фельдфебель, друг любезной!
Вместо крьостнаво отца.
Полторасти ти улепиш
И поправиш маладца!

Адначе не бойся, старой, не бойся; я пашутіл. (Садится). Справимся і без палочок. Недаром хадили па Франції, па Туреччине, да у Рассею завертали-ста: што-небудь да

знаем. А вот што сделаем: даждьом маладика, так нада-те будет ево, как ястреба, три-девять зарей виводить, та кае-што па-французськи гаварйть, што знаем, а там падкурим та напоім. (Тымишу). Юк, мусье?

Т и м і ш. Так-таки, так.

С к о р и к. Ну, харашо, когда так; будеш дяковать.

(Уляна, веселая, румяная, выносит приготовленное ею и покрытое сложенным шелковым платком, подносит к Стецьку и кланяется).

С т е ц ь к о (в полной радости встает, засучивает рукава и, не взяв еще, обратясь к отцу и матери, кланяется и говорит, прерывая смехом). Спасибі матері... що вчила батька спати... та будила... прясти...

(Пока он говорил, Олексій взял из-за него подносимый платок и проворно зацепил его за пояс. А Стецько, проговорив, схватывает, не смотря, большую тыкву. Стоит в изумлении, разинув рот, и держит ее перед собой. Уляпа бросается к спешащему к ней Олексию).

(Вместе).

О л е к с і й

Тепер ти моя на віки вішні!

У л я н а.

Не покину тебе до смерти!

О д а р к а (не выдавая, что случилось с Стецьком, а видя обнимающихся Олексия и Уляпу, вскакивает с сердцем). Що се, що се таке? Що се?

С т е ц ь к о (заслонив Олексия и Уляну, подносит ей близко к лицу тыкву). Гарбуз! Хіба повилазило? Ось бач; хоч покуштуй!

О д а р к а (вне себя от удивления, стоит с поднятыми руками). Що се таке? Та се нас обморочено!

О л е к с и й (бросаясь к ней). Ні, матусенько, се не морока, се правда святая, хоч перехрестись. Таке моє щастя: мені досталася хустка, а урагу мому — гарбуз.

С т е ц ь к о. Так поміняймось ке.

У л я н а (также бросаясь к матери). Матусенько, моя ріднесенька! Божая воля на те, щоб я пожила ще на світі. Благослови ж мене і мого Олексія!

С т е ц ь к о. Поблагослови їх оцим гарбузом по потилиці.

О д а р к а (в большом гневе). Щоб я вас благословила? Нехай вас сей та той благословить. Не буде сього, не буде...

Т ц м і ш. Так-таки, так.

П р о к і п. Та ну-бо швидше благословляй; пора по чарці.

О д а р к а (скоро и кричит). І ти, п'яниця, туди ж? Знай свою вольну, а у моє діло не мішайся; тебе не довго то й битиму. А вас от як благословляю: тебе, проклятий халахуре, волоцюго, поблагословлю тією чаплією, що мені на лихо скував. Усю на тобі потрошу, та у придачу трясцями, та болячками, та стонадцять куп лихорадок. А тобі увесь гарбуз розтовчу об голову, усі патли тобі пообриваю, коси твої вирву, та таки з Стецьком і обвінчаю, обвінчаю, таки обвінчаю! А ти, пройдисвіте, вон з моєї хати!

Подай лишень хустку сюди; подай, подай, подай... (Задыхається от гнева и хочет отнять платок у Олексія).

С к о р и к. Трррр! трррр! трррр! настоящий батальной огонь. Тепер пайдьом у сикурс на штики. (Становится между Одаркою и Олексием). Послушай, паньматка, меня, бувалаво...

О д а р к а. Не хочу, не хочу нічого слухати...

С к о р и к. Та паслушай...

О д а р к а. Нехай віддасть хустку Кандзюбенку, а сам віється з хати і щоб мого двора йе знав!

С к о р и к (притопнув ногою). Так цить же, кажу-гаварю табе. Зараз кабилою станеш, вот только скажу французское слово.

О д а р к а (испугавшись, зажимает рот). Ох, мені ж лихо! не буду ж, не буду!

С т е ц ь к о (в большой радости). Ану, ну: зроби її кобилою; я ще не бачив, як чоловік звірякою перекидається. Так коли б ще заржала; то-то б сміху було.

С к о р и к (Стецьку). Малчи і слухай камандних слов. Не бісись, Одарко, і поблагослови своїх детушок.

О д а р к а. Як собі хочете; біситись не буду і благословляти не хочу. Нехай віддасть хустку. Я в нього з горла видеру...

С к о р и к. Не шуметь! Паслушай толком. Вот сколько я земель ні прахадил, бил у Франції, у Німеції, у Рассеї і у Туреччині, та вот і до вас прийшол...

С т е ц ь к о. А за Харковом що був, так і не кажеш?

С к о р и к (грози́т ему). Смирно! — Ну, так во всех землях такой закон: каму дана хустка, тот і жених, каму паднесуть гарбуз, вот как би нашему Кандзюбенку, тот ступай вон. Ёта ужо спаконвеку так, і закону переменіть не можно. А хто ад ётаво закону адступиться, таму грех смертельной и на скатину падьож будет.

О д а р к а. Та у нас ні волика, ні коровки. Усе мій старий попропивав, нічому і здихати.

С к о р и к. А миру хрестьянскаво не жалееш? А што тогда скажеш, как у всьом светі повиздыхает скатина? Так што табе тагда будет? Зараз тебя на абвахту та пад ваенной суд.

П р о к і п. А під суд як підложуть, так там і по-поворунитись не можна.

С т е ц ь к о. Ану, ну; до чого-то воно дійдеться?

С к о р и к. Ёто первое дело. А другую речь пагаваря: зачим ти не хочеш аддать дочки за Алексія? Парень важной, разумной, ремесной, да іщо ж і племенник мой.

О д а р к а. Так крепак...

С к о р и к. Ех! Што мне з табой как з рекрутом гаварить! Ти военнаво артикула не знаєш і усьо здор пореш. Паслушай меня, я присяжнай чалавек: я не мажу неправди гаварить. У казьонних мужичков начальники, а у подданих памещики камандери, а усем галава батюшка гасударь. Ат ево милости приказано усем нікаво не абіждать. У Алексеева барина людям житійо славнайо, і у них усево довольно.

П р о к і п. А в них у селі чи кабаки, чи вольна?

Скорик. Вольная, брат, вольная. На десять верстов кругом кабацкаво духа і не слыхать.

Прокіп. От сторона! Так чого тут і думати? Не дровичь, Одарко!

Одарка. Але тривай лишень!.. Так бач, пане старосто, у Кандзюбенка худоба... Серце болить, як згадаю!..

Скорик. Ага! Так ста уж не просто. Харашо; ми умеем, как і з етім справітця-та. А поставте сюда ослончик. (Исполняют). Так. Тепер азьми миску, етима четирия пальцами, і принеси сюда. Та сматри, іменно етима пальцами.

Одарка. Ох, мені лихо! Чи не будете ворожити?

Скорик. Нічаво, не пугайся; ето не ворожка, а снять з тебя нада-те насипку. Ми не даром па усем мєстам хадили. Зніму, штоб ти ад неї не зачала.

Одарка (низко кланяясь). Ох, батечку, годубчику! робіть швидше, що знаєте; так і чую, як мене з-за плечей бере. Так миску вам подати?

Скорик. Миску, та вот ефтими пальцами. (Она приносит, и он ставит ее на скамейку и, сняв свой рушник, отдает Тымишу). На, таваришу; падерж пачотной знак. У ефтаком делі не следует прапускать нікакой еволюції. Держи ж ево, вот так, по-нашому. ваенному: пад курок. Да зделай дружбу, не зварачивай ево, а то штоб либо меня, либо тебя у три погібелі не звернуло. Тепер, стара, азьми водяничик з водою і держи тутеча, а я кой-шта палажу. (Вынимает из кармана бумажку и достает вещи). Вот из французскава каравая весільная шишка; ми ейо паложим у миску. Так. Тепер усе атайдіть на аванпости, у куток, і ніхто ні пари з уст. А ти з рушником стань тут. (Ставит Тымиша подле себя.) Тепер, Одаріє, лий у миску воду та приговорюй французское слово голосно: плюх, плюх, плюх! (Одарка сделала, приговаривая). Тепер на, з турецкой церкви свечичка; засвяти ейо; неси сюда, та не погаси, а то только тебе і на светі жить. (Засучивает рукава; Одарка, вся трепещущая, приносит зажженный восковой огарок). Дай сюда. (Прилепливает его к миске). Теперича усе зажмуртєсь і не маги ніхто шевельнутца. Ну... начинається нашеє дело... Гу!.. а самаво так лихорадка и бйот. Ето уміючи наслано; та нічаво, не пасилуєш. Одаріє, рожденная, молитвенная, крещенная, вінчанная, покрита!.. скажи... как тебя: чи із плечей берьот, ілі у очах рябієт?

Одарка (дрожа.) Та... із-за...плечей... і у очах...

Скорик. Французская, па усьому вижу, што французская насилка; у нас, у ваенних, ето не диковина. Злая насилка! Адначе справимся-та. (Поет).

Тара, бара, мара, деларжан!

Пуру, буру, туру, акерман!

Бендер, кардаш,

Дюпень, мар'яж,

Йок пшик, йок пшик.

(Топит свечку в воде).

Банжур, мадам Одаріє, снято! Ат каво прийшло, на таво найшло. Паздравляю, мадам Одаріє! не рябей! Вота, сматріте усе у воду смелаво: хоч би тебе адна скатинка,

али коровка, али што-небудь із Кандзюбиной худоби. Нічаво нет; усьо пашло геть. Спатріт, спатріт!

П р о к і п (підходить и с боязньою заглядывает в миску). Але і справді! Хоч би тобі воловий хвіст, нема нічого.

С т е ц ь к о (внимательно глядя в миску). Хоч би тобі одна скотина; тільки сама моя пика зосталася.

Т и м і ш (такоже смотрит). Так-таки, так.

О д а р к а (приходя в себя). Чому ж там і зостатися, коли я сама бачила, як усе повиплигувало геть!

С к о р и к. От так же, Одаріє, повиплигуєт і уся худоба Кандзюбина з тваєї пам'яти, как ти ефтую воду вип'єш, п'ючи єїо каждоденно по нап'орстку, натоцака. Как воду кончиш, так і жалковать перестанеш. А наші молодії, как будут любитця та, дружно жить, та не лінуючись работать, так і зберут ішо паболш, чим у Стецька. Да вот і я: ходил па Туреччине па Франції, па Рассеї да і сабрал п'ятьдесят целкових; так па смерти маєї усьо запаведаю Алексею; он меня і пахаваєт...

С т е ц ь к о. Якби мені гроші віддав, я б тебе, урагового москаля, сього дня б у домовину. Вже я бачу, до чого воно іде.

О д а р к а (наконец, отдохнув). О, спасибі ж тобі, пане старосто! Таки як руками зняв. Тепер мені не тільки що Стецька, та і усії його худоби нічогісінько не жалко. А Олексія вже полюбила, мов ріднесенького сина. Ходіте ж, діточки, сюди. (Обнимаєт Олексія и Уляну.) Будьте ж здорові, як вода, а багаті, як земля, а красиві, як весна!

С к о р и к (вскрикивает). Ура! наша взяла!

С т е ц ь к о (задумавшийся, испугался от его крика). Тю на твою голову. Ще й весілля не було, а він вже і гука. Оттака-то московська віра!

С к о р и к. Тепер, таваришу, падавай знак сюда. (Навязываєт рушник). Спасіба ж вам, данове-сватове, за ваше паслушаніє і любов. Тепер нада-те сполнить закон і канчать дело. Сідайте ж ви тут. (Усаживаєт стариков на их места). А ми, таваришу, тут. А маладії пастойте.

С т е ц ь к о (сядась подле старост). А князь осьдечки сяде.

С к о р и к (сводит его). І нет, брат; уж не здивуй. Минулось твайо княжество! Али сядь себе, али вон пайди. Нуте ж, скажем законнойо слово: панове сватове!

П р о к і п і О д а р к а (вместе). А ми раді слухати.

С к о р и к. Што ви жалали, то ми зделали. А за сії речи дайте нам горілки гречи.

О д а р к а. Просимо на хліб, на сіль і на сватання!

С к о р и к. Вот тепер нада-те садавитца по закону. Молодії! Просимо на посад. (Усаживаєт Олексія и Уляну на большом месте: отца и мать — подле Уляны). Тут батюшка, а матушка здеся, штоб близько поратись. А ми, товаришу, здесть. (Садится с Тымишем подле Олексія).

П р о к і п. Та мерщій давайте отраву; пора по чарці.

С т е ц ь к о. Бач, як попарувались! Я вже бачу, до чого воно дійдетьсяя.

О д а р к а. Та сідай, Стецю, з нами, та й повечеряєш. А от скоро і дружечки

прийдуть, то й потанцював би з ними.

С т е ц ь к о (поет).

Бодай не дождали,

Щоб я з вами їв!

А ось що скажу

Оттут вам усім:

Мати, ісказися,

Батько, подавись,

Жених, провалися,

Москаль, утопись.

Тепер же ти, Уляно,

Аж ось мене послухай:

Ой, плач тепер, небого,

Потилицю чухай.

Жених твій крепак

(Нехай йому болячка!),

Через нього і ти стала

Не хто, як крепачка.

Крепачка, крепачка,

Крепачка, крепачка,

Крепачка...

(Собирает шапку и тыкву, прячет ее и выходит, все продолжая петь: крепачка! Затворив дверь, опять выглядывает и кричит: крепачка! и опять по временам выглядывает и то же кричит).

(Между тем Одарка выносит тарелки и другие принадлежности; расставив все по порядку, подает на стол миску и проч.).

С к о р и к (между тем нарезал хлеба). Вот тепер па трудах можно і порцію подавать.

П р о к і п.. Насилу за увесь вечір розумне слово сказали. (Наливает водку и подносит к Скорику). Пожалуйте, пане старосто!

С к о р и к (тихо отводит его руку). Пожалуйте, пане свате, ви вперьод викушайте. Может, намішали французької бурди, што і на стену надерьомся. Да і у Туреччині завсігда приговорюють: у каво у руках, у таво і в устах.

П р о к і п. Будьте ж здорові! (Выпивает поспешно). А!.. кабацька!.. розведена! Що б то на вольній узяти! (Потちивает Скорика).

С к о р и к (взяв рюмку, говорит скоро). Єщо п'ю за здравье, вам скажу какое: чарочка моя кругленька, налита з краями ровненько; тим, тим ти мне мила, што оченно полна. Кагда втоплю в тебя свої уста, так вам скажу: многая лета! Не бойсь, чарка, я тебя не струшу, лейся в горло, возвесели салдацкую душу; а штоб мне не сухо пить, так при чарке вот што стану гаварить: здравствуй, батька с маткой, веселітєся своєю дитяткой; радость вашу величайте і нас не забувайте. Здравствуй, князь с

княгинєю, з молодою господинєю. Любіться, пийте, гуляйте і чоловічество розпложайте. А, нарешті, ось мій пароль: здоров'я всій компанії чесної! (Выпивает и брызжет вверх). Шоб так наші маладії вибрикивали!

О д а р к а. Кушайте ж страву, просимо. От же і дружечки ідуть.

(Прокип потчує водкою пришедших девок; они не п'ють, он все выпивает).

Х о р д е в о к (начинають петь за кулисами).

Та ти, душечко, наша Улянка!

Обмітайте двори,

Обмітайте двори,

Застилайте столи,

Кладіте ложечки,

Срібні блюдечки,

Золоті мисочки,

От ідуть дружечки!

1-я д е в к а (кланяє, и все за нею). Дай боже вечір добрий! Помагайбі вам на усе добре. (Олексій и Уляна, привстав, кланяються).

О д а р к а. Спасибі, дружечки! Просимо на хліб, на сіль і на сватання. Сідайте сюди, дівчата. (Усаживає их подле Уляны). От же вам і ложечки; брусуйте, друженьки, брусуйте...

С к о р и к (продолжая есть). Вот едак і у Франції: сперва покушають страву, а там і яловичину покрийпуть.

2-я д е в к а. Та нам же при людях їсти не подоба!

3-я д е в к а. Лучче ми вам заспіваємо та ваших молодих возвеличаємо.

С к о р и к (оставив есть). Ех, девушки! патеште нас, патеште пісеньками.

Х о р д е в о к

Ой чому, чому

В сім новім дому

Так рано засвічено?

Улянка рано вставала,

Русу косу чесала,

Матінку питала.

О д а р к а (во все время сей песни плакала). Ох, дружечки, сизі голубочки! Не розривайте мого серденька жалобними пісеньками. Як здумаю та згадаю, як мені без Уляни зоставатись, так за слізоньками світа не бачу! Зостануся з п'яницею, і вже добра не ждати.

С к о р и к. Нечево плакать; вот тут-то і пайдьот тебе дабро.

О д а р к а. Де вже добра ськати!

П р о к і п. Добра? Осьде дабро.

ВОДЕВИЛЬ

П р о к і п.

Хто дабро п'є, той знай все спить;

А хто все спить, той не грішить.
Чого ж нам тут вередувати?
Приньмімось лишень куликати,
То й вродиться добро той час.
Не було сварки,
Не буде лайки,
Горілочка зупинить нас.
Як нап'ємось та полягаєм,
Прокинувшись, давай знов пити;
Та так собі і прогуляєм.
А що, Тиміше, як?
Т и м і ш.
Так-таки, так.
П р о к і п.
Коли ж тут лаятись і битись?
З горілкою добро нам жити!
(Вместе).
П р о к і п.
Коли ж тут лаятись і битись?
З горілкою добро нам жить!
В с і.
От тут-то лаятись і битись!
З горілкою нам лихо жити!
О д а р к а.
Як жінка стане мужика
Товкти і вчити, часто бити,
Тогді нам добре буде жити.
Тепер же правда в нас яка?
Куди ні повернись, старші вони.
Мужик дуріє,
На все він сміє,
Не слухає ні в чім жони.
Ось нуте лишень нам піддайтесь,
Під нашу дудку гопака
Скачіть, мовчіть і не брикайтесь.
А що, Тиміше, як?

324

Т и м і ш.
Так-таки, так.
О д а р к а.
Нехай вчить жінка мужика!

То й правда буде не така.

(Вместе).

О д а р к а.

Нехай вчить жінка мужика!

То й правда буде не така.

В с і.

Не вчити жінці мужика;

На світі правда не така.

О л е к с і й і У л я н а.

Тогді на світі правда стане,

Тогді добро меж нас прогляне,

Як щира буде в нас любов,

Не буде лайки, ні розмов,

А що, Тиміше, як?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

О л е к с і й і У л я н а.

Як станемо усі любитись,

За що нам буде вже сваритись?

В с і.

Як станемо усі любитись,

За що нам буде вже сваритись?

С к о р и к.

В паходах всюди пабував,

Каких земель не павидав!

Так знаю всьо, і вот порада:

Вперьод всево так треба-нада

Увесь народ ва фронт паставіть,

Меня фельдфебелем наставіть.

"Муницу бережи

Аль пряжку падв'яжи".

Кагда ж судьям тут брать взятки?

І лекарям народ морить?

Кагда матать нам без аглядки?

На зло не будет часу, вірно.

Чуть што не так, команда "смірно"!

І фуктель паказал їм бравой,

І "с места марш все: левой, правой!"

І в ногу будуть все хадіть,

Кагда ж тут есери завадіть?

А што, товариш, как?

Т и м и ш.

Так-таки, так.

С к о р и к.

Ах, матушка воєнна служба!

В тебе адной любов і дружба!

В с і.

Ах, матушка воєнна служба!

В тебе адной любов і дружба!

С т е ц ь к о (перед тем возвратившийся).

Ось і я до вас вернувся,

Ось і я вже схаменувся;

І женитися не буду

Ні до віку, ні до суду.

Своїм дітям закажу:

Не женітесь, не казітесь,

Так і батькові скажу:

А чому він оженився?

Я б без нього народився.

Всяк про щастя все питає,

А того ніхто не знає,

Що тогді б прийшло добро,

Якби не женився ніхто.

А що, Тиміше, як?

Т и м і ш.

Так-таки, так.

С т е ц ь к о.

От тогді б прийшло добро,

Якби не женився ніхто.

В с і.

От і згинуло б добро,

Якби не женився ніхто.

Т и м і ш.

Гай, гай, товкуєте об чім!

Тогді добро ми будем знати,

Як що-небудь не так зовсім, —

А нам не спорить, а казати:

Та так-таки, так.

Хоч луплять волость писарі;

Жінки у гречку знай все скачуть;

В горілку воду шинкарі

Знай ллють; та що робить? всі кажуть;

Та так-таки, так.

Багатий дметься, мов шкурат,
І часом бреше, пальці знати!
Сам бачиш? — він чортяці брат,
Не треба спорить, а казати:

Та так-таки, так.

(К зрителям).

А що, чи можна вас спитать?
Чи сватанням вам не остили?
Як нічого про те сказать, —
Плесніть, панове мої милі!
От-так, от-так!

ФИНАЛ

В с і.

Поки добра на світі ждати,
Так нам оттут хіба дрімать?
Ану! почнем лишень гуляти!

Горілка є, музика гра.

Дівчата! Ну те танцювати!

Трара-рара, трара-рара.

(Общие танцы).